

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

2023 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Kasım 2024

Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00

www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr

İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1.	KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ.....	1
2.	KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU.....	9
3.	SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU	9
4.	DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI.....	9
5.	İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	10
6.	DENETİM GÖRÜŞÜ.....	12
7.	DENETİM BULGULARI.....	12
8.	EKLER.....	57

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Personel Durumu	3
Tablo 2: 2023 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu	4
Tablo 3: 2023 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu	5
Tablo 4: 2023 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu.....	5
Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri.....	6
Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri.....	6
Tablo 7: Belediyenin Doğrudan Hissedar Olduğu Şirketler	7
Tablo 8: Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Sermaye Payları ve Taahhütleri	14
Tablo 9: Taşınır Mal Yönetimi Hesap Cetveli ile Bilanço Tutarlarının Karşılaştırılması	23
Tablo 10: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2023 Yılı Borçlanma Limiti Hesaplaması	30
Tablo 11: Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin Vektörle Mücadele Maliyetlerinin Karşılaştırması.....	45

KISALTMALAR

AŞ	Anonim Şirket
BELPER AŞ	Belper Hiz. San. Tic. AŞ
BELSAN AŞ	Belsan İmar İnş. Gıda. San. Tic. AŞ
BELSUN AŞ	Belsun İnşaat San. ve Tic. AŞ
BELTAŞ AŞ	Beltaş İmar San. ve Tic. AŞ
BELTUR AŞ	Beltur Sosyal Hizmet Kültür Turizm Sanayi Ticaret. AŞ
GÜRGAZ AŞ	Aksa Şanlıurfa Doğalgaz Dağıtım AŞ
ŞANBEL AŞ	Şanbel Enerji Ticaret AŞ
ŞUTİM	Şanlıurfa Ticaret Merkezi
ŞUSKİ	Şanlıurfa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
TEKN-GEL AŞ	Şanlıurfa Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kurucu ve İşletici AŞ
TUR-GEL AŞ	Şanlıurfa Turizmi Geliştirme AŞ

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Büyükşehir Belediyesinin Mali Tablolarında Belediye Şirketleri Sermaye Paylarının, İlgili Belediye Şirketlerinin Öz Kaynak Hesaplarında Yer Alan Sermaye Tutarlarından Düşük Görülmesi
2. İdare Taşınmazları İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Muhasebede Kayıtlı Değerine Eklenmemesi
3. Maddi Duran Varlıklara İlişkin Amortisman İşlemlerinin Mevzuata Uygun Olarak Yapılmaması
4. Stoklara İlişkin İşlemlerin Hatalı Kaydedilmesi
5. Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Varlık Hesaplarında İzlenmemesi
6. Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli ile Bilanço Kayıtları Arasında Tutarsızlık Bulunması
7. Taşınmaz Satışlarının Kayıtlı Değer Yerine Satış Değeri İle Muhasebeleştirilmesi
8. Taşınmazların Kaydına İlişkin İşlemlerin Yerine Getirilmemesi ve Fiili Duruma Göre Muhasebe Kayıtlarının Düzeltilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması
2. Yılı İçinde Toplam İç Borçlanma Tutarının Yüzde Onunu Geçen Kısım İçin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Onayının Alınmaması
3. Belediyenin Borçlanma İşlemleri ile Belediye Şirketlerindeki Sermaye Artırılması İşlemlerinin Mevzuta Uygun Yapılmaması
4. Belediyenin Ortağı Olduğu Şirketlerde İdareyi Temsil Eden Yönetim Kurulu Üyeliğinin Usulüne Uygun Olarak Belirlenmemesi
5. Büyükşehir Belediyesi Tarafından İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Verilen İşyerlerinin İlan ve Reklam Vergisi Mükellefiyetinin Bulunmaması

6. Büyükşehir Belediyesinin Mülkiyetindeki veya Tasarrufundaki Bazı Taşınmazların Ecrimisil Karşılığı Kullandırılması ve Bu Uygulamanın Olağan Bir Taşınmaz Kiralama Yönetimi Şekline Dönüşmüş Olması
7. Daimi Muafıklar Kapsamında Olmasına Rağmen Belediyenin Tasarrufu Altındaki Taşınmazlar İçin Emlak Vergisi Ödemesi
8. Hurda Niteliğindeki Varlıklara Yönetmelik Hükümlerinin Uygulanmaması ve Muhasebe Hesaplarının Gerçeği Yansıtması
9. Toplu Taşıma Gelir Desteğinin İndirimli ve Ücretsiz Yolcu Sayısı/Biniş Sayısı Esas Alınmadan Yapılması
10. İlaçlama Faaliyetlerinden Bir Kısmının İlçe Belediyelerine Devredilmesi
11. İlçe Belediyelerince Toplanan Çevre Temizlik Vergisine İlişkin Payların Takibinin Yapılmaması
12. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması
13. İşletilmesi Devredilemeyecek Olan Belediye Mülkiyetindeki Yerlerin İhale Yapılmadan Belediye Şirketlerine Devredilmesi
14. Kredi Kartları ile Yapılan Tahsilatın Yasal Süresi İçerisinde Banka Hesaplarına Geçmemesi
15. Mülkiyeti Büyükşehir Belediyesine Ait Taşınmaz Üzerine Tesis Edilen Üst Hakkından Tahsil Edilemeyen Yüksek Tutarda Birikmiş Alacağın Bulunması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Belediyeler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127'nci maddesinde, belediye halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçimlerle oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanmıştır. Belediyelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği Anayasa'da hüküm altına alınmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kurulmuştur.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan sınıflandırma çerçevesinde genel yönetim kapsamında yer almakta olup faaliyetlerini 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun verdiği görev, yetki, imtiyaz ve sorumluluklar çerçevesinde yürütmektedir.

Büyükşehir Belediyesinin temel mevzuatı 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu olup bu Kanun'da kurumun görev, yetki, imtiyaz ve sorumlulukları ile organları, teşkilatı, bütçe ve denetimi gibi temel hususlar düzenlenmektedir. Bununla birlikte görev, yetki, imtiyaz ve sorumlulukları 5393 sayılı Belediye Kanunu ile diğer ilgili kanun ve yönetmeliklerde de düzenlenmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde, büyükşehir belediyelerinin ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri ayrıntılı bir şekilde sayılmıştır. Söz konusu görev ve yetkiler genel olarak 5393 sayılı Kanun'da belirtilen görev ve yetkilerin paylaşımı şeklindedir. Büyükşehir belediyelerinin, kendi sınırları içerisinde yer alan ilçe belediyelerinin imar uygulamalarını denetleme yetkisi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri hakkında 5393 sayılı Kanun'da yer verilen yetki, imtiyaz ve muafiyetlerin geçerli olduğu da mezkûr Kanun'da belirtilmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 8 ve 9'uncu maddesinde belirtilen altyapı ve ulaşım hizmetleri büyükşehir belediyelerinin sorumluluğu altındadır.

5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinde, belediyelerin mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; kentsel altyapı, çevre sağlığı, temizlik, katı atık, zabıta, itfaiye, mezarlıklar, park ve yeşil alanlar, konut, kültür ve sanat, öğrenci yurtları, sosyal hizmetler, nikâh ve benzeri hizmetleri yapacağı veya yaptıracığı bunun yanı sıra devlet okullarının ve mabetlerin tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceği, sağlıkla ilgili tesisler açabileceği, sporu teşvik edebileceği ve gıda bankacılığı yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde; belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak, yönetmelik çıkarmak, belediye gelirlerini tahsil etmek, temiz su atık su tesisleri kurup işletmek, ulaşım hizmetlerini görmek, ticari hayata katkı sağlamak gibi yetki ve imtiyazlar sayılmıştır.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile birlikte büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluk alanları genişletilerek; büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasındaki ilişkiler ve hizmetlerin yerine getirilmesi noktasında düzenleyici, bağlayıcı karar alma yetkisi verilmiştir.

Merkezi idarenin, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla mahalli idareler üzerinde idari vesayet yetkisine sahip olduğu Anayasa'da hüküm altına alınmıştır.

Bu idari vesayet yetkisi denetim ve soruşturma konularında İçişleri Bakanlığı tarafından, yönetsel konularda ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

5216 sayılı Kanun'da Büyükşehir Belediyesinin organları; Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanı olarak öngörülmüştür. Karar organı olan Büyükşehir Belediye Meclisi, biri Büyükşehir Belediye Başkanı olmak üzere 85 üyeden oluşmaktadır.

Büyükşehir Belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi Büyükşehir Belediyesi Meclisinin yetkisi dâhilindedir.

Büyükşehir Belediyesi teşkilât yapılanması; Genel Sekreter, 4 Genel Sekreter Yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanlığı, 1. Hukuk Müşavirliği, 26 daire başkanlığı ve şube müdürlüklerinden oluşmaktadır.

Genel Sekreterlik, Teftiş Kurulu Başkanlığı, 1. Hukuk Müşaviri, İç Denetim, Özel Kalem Müdürlüğü ile Koruma ve Güvenlik Şube Müdürlüğü doğrudan Büyükşehir Belediye Başkanına bağlıdır.

09.04.2023 tarih ve 32158 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Büyükşehir Belediyeleri Norm Kadro Standartları Cetvellerinde yapılan değişikliğe istinaden Büyükşehir Belediye Meclisinin 15.05.2023 tarihli ve 152 sayılı kararı ile Afet İşleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur.

Büyükşehir Belediyesi personeli Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından atanır. Personelden, şube müdürü ve üstü unvanlı olanlar ilk toplantıda Büyükşehir Belediye Meclisinin bilgisine sunulur. Genel Sekreter, Büyükşehir Belediye Başkanının teklifi üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı tarafından atanır.

Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesinde memur, sözleşmeli personel ve işçi statüsünde personel çalıştırılmaktadır. Büyükşehir Belediyesi personeline ilişkin bilgiler tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo 1: Personel Durumu

Personel İstihdam Türü	İhdas Edilmiş Norm Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
Memur	1.039	424
Sözleşmeli Personel	-	1
Kadrolu İşçi	500	334
Geçici İşçi	-	-
Toplam	1.539	759
696 sayılı KHK Uyarınca Çalıştırılan Personel	-	1.600

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Başkanlığının Şanlıurfa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (ŞUSKİ) olmak üzere bir tane bağlı kuruluşu bulunmaktadır.

ŞUSKİ; Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak büyükşehir belediye sınırları içerisinde 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek 5'inci maddesi uyarınca, 31.03.2014 tarihli ve 28958 sayılı Resmî

Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2014/6072 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile su ve atıksu hizmetlerini yürütmek üzere Büyükşehir Belediyesine bağlı, müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine haiz bir kuruluş olarak kurulmuştur.

Ayrıca Büyükşehir Belediyesinin doğrudan hissedarı olduğu toplam 10 adet şirket bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 12'nci maddesine göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde mahalli idareler bütçeleri de sayılmış mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesi olarak tanımlanmıştır. Bütçe işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Bütçe; belediyenin stratejik planına ve performans programına uygun olarak, analitik bütçe sistemine göre belediye başkanı tarafından hazırlanan, mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösteren, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren ve belediye meclisince kabul edilen bir karardır. Bu kapsamda Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, faaliyetlerini ilgili mali yılı bütçesi ile verilen ödenekler ile yürütmektedir.

Büyükşehir Belediyesinin 2023 yılı bütçe ödenekleri, tahmini bütçe gider ve gelirleri ile gerçekleşme rakamları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2023 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

Giderin Türü	Önceki Yılda Devreden Ödenekler (TL)	Bütçe ile Verilen Ödenek (TL)	Ek Ödenek (TL)	Eklene Düşülen Ödenek (TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Bütçe Gideri Toplamı (TL)	İptal Edilen Ödenek (TL)	Ertesi Yıla Devreden Ödenek (TL)
Personel Giderleri		400.800.000,00		35.950.000,00	436.750.000,00	372.249.243,87	64.500.756,13	0,00
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri		45.930.000,00		1.352.398,39	47.282.398,39	47.282.398,39		0,00
Mal ve Hizmet Alım Giderleri		2.463.438.000,00		892.363.065,59	3.355.801.065,59	3.125.253.279,04	184.547.786,55	46.000.000,00
Faiz Giderleri		60.000.000,00		158.679.081,96	218.679.081,96	218.674.425,56	4.656,40	0,00
Cari Transferler		424.080.000,00		142.523.770,96	566.603.770,96	352.757.182,89	113.846.588,07	100.000.000,00
Sermaye Giderleri	166.187.500,00	3.520.752.000,00		-898.918.316,90	2.788.021.183,10	2.357.323.646,95	313.410.036,15	117.287.500,00
Sermaye Transferleri		112.000.000,00		237.000.000,00	349.000.000,00	285.794.423,83	63.205.576,17	0,00
Borç Verme		623.000.000,00		281.000.000,00	904.000.000,00	903.910.000,00	90.000,00	0,00
Yedek Ödenek		850.000.000,00		-849.950.000,00	50.000,00		50.000,00	0,00
Toplam	166.187.500,00	8.500.000.000,00		0,00	8.666.187.500,00	7.663.244.600,53	739.655.399,47	263.287.500,00

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin 2023 mali yılı bütçesi ile 8.500.000.000,00 TL ödenek öngörülmüş olup önceki yıldan devreden 166.187.500,00 TL ile 2023 yılı ödenek toplamı 8.666.187.500,00 TL olmuştur. Yıl içinde 7.663.244.600,53 TL bütçe gideri yapılmış, 739.655.399,47 TL ödenek iptal edilmiş, kalan 263.287.500,00 TL ödenek ise 2024 yılına devretmiştir.

Tablo 3: 2023 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Vergi Gelirleri	64.300.000,00	75.177.233,20	68.572,26	75.108.660,94	116,81
03- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	68.790.000,00	94.447.623,45	387.750,38	94.059.873,07	136,73
04- Alınan Bağış ve Yardımlar	7.500.000,00	153.446.368,28	-	153.446.368,28	2.045,95
05- Diğer Gelirler	7.761.410.000,00	5.663.564.012,56	391.040,98	5.663.172.971,58	72,97
06- Sermaye Gelirleri	600.000.000,00	371.102.575,34	3.870.000,00	367.232.575,34	61,21
08- Alacaklardan Tahsilat	-	-	-	-	-
09- Red ve İadeler	-2.000.000,00	-	4.717.363,62	-	-
Toplam	8.500.000.000,00	6.357.737.812,83	4.717.363,62	6.353.020.449,21	74,74

Buna göre 2023 yılında başlangıç bütçesi ile 8.500.000.000,00 TL bütçe geliri öngörülmüştür. 2023 yılı dönem sonu itibarıyla net bütçe geliri 6.353.020.449,21 TL ile tahmin edilen bütçe gelirin %74,4'ü oranında gerçekleşmiştir. Vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve alınan bağışlar beklenenin üzerinde, diğer gelirler ve sermaye gelirleri ise beklenenin altında gerçekleşmiştir.

Tablo 4: 2023 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe (Başlangıç) Ödeneği (TL)	Ek Ödenek (ek bütçe ile verilen) (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	400.800.000,00		372.249.243,87	92,88
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	45.930.000,00		47.282.398,39	102,94
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.463.438.000,00		3.125.253.279,04	126,87
04- Faiz Gideri	60.000.000,00		218.674.425,56	364,46
05- Cari Transferler	424.080.000,00		352.757.182,89	83,18
06- Sermaye Giderleri	3.520.752.000,00		2.357.323.646,95	66,96
07- Sermaye Transferleri	112.000.000,00		285.794.423,83	255,17
08- Borç Verme	623.000.000,00		903.910.000,00	145,09
09- Yedek Ödenekler	850.000.000,00			0,00
Toplam	8.500.000.000,00		7.663.244.600,53	90,16

2023 yılı gider bütçesi 8.500.000.000 TL ve 2022 yılından devir 166.187.500,00 TL ile birlikte toplam 8.666.187.500,00 TL olan net ödeneğin 7.663.244.600,53 TL'si yıl içerisinde harcanarak, bütçe giderleri %90,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Belediyenin bütçe gelirleri ve giderlerinin ekonomik sınıflandırmaya göre son üç yıllık seyri ve 2022 yılının 2021 yılına, 2023 yılının 2022 yılına göre değişim yüzdeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2021 Yılı (TL)	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2022-2021 Değişim Oranı (%)	2023-2022 Değişim Oranı (%)
	(A)	(B)	(C)	[D=(B- A)/A]	[E=(C-B)/B]
Vergi Gelirleri	29.489.099,14	35.586.048,98	75.177.233,20	20,68	111,25
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	104.724.302,38	72.284.580,85	94.447.623,45	-30,98	30,66
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	16.310.107,95	134.132.151,83	153.446.368,28	722,39	14,40
Diğer Gelirler	1.555.122.854,28	3.002.674.015,69	5.663.564.012,56	93,08	88,62
Sermaye Gelirleri	135.172.566,93	187.854.498,82	371.102.575,34	38,97	97,55
Toplam	1.840.818.930,68	3.432.531.296,17	6.357.737.812,83	86,47	85,22
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	1.812.700,66	4.261.593,00	4.717.363,62	135,10	10,69
Net Toplam	1.839.006.230,02	3.428.269.703,17	6.353.020.449,21	86,42	85,31

Tablodaki veriler dikkate alındığında, 2023 yılında gelirler bir önceki yıla göre %85,3 oranında 2.924.750.746,04 TL artış göstermiştir. Bu çerçevede; vergi gelirlerinde %111,3, teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinde %30,7, diğer gelirlerde %88,6 ve sermaye gelirlerinde %97,6 oranlarında artışlar toplam gelirlerdeki artış üzerinde etkili olmuştur.

Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri

Bütçe Giderinin Çeşidi	2021 Yılı (TL)	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2022-2021 Değişim Oranı (%)	2023-2022 Değişim Oranı (%)
	(A)	(B)	(C)	[D=(B- A)/A]	[E=(C-B)/B]
Personel Giderleri	140.286.412,49	206.671.762,00	372.249.243,87	47,32	80,12
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	21.198.616,91	29.994.126,00	47.282.398,39	41,49	57,64
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	643.434.379,88	1.350.150.903,00	3.125.253.279,04	109,84	131,47
Faiz Gideri	40.959.479,46	42.987.102,00	218.674.425,56	4,95	408,70
Cari Transferler	54.221.265,39	110.290.737,00	352.757.182,89	103,41	219,84
Sermaye Giderleri	623.350.604,84	1.845.456.374,00	2.357.323.646,95	196,05	27,74
Sermaye Transferleri	106.530.879,37	244.337.571,00	285.794.423,83	129,36	16,97
Borç Verme			903.910.000,00		
Yedek Ödenekler					
Toplam	1.629.981.638,34	3.829.888.575,00	7.663.244.600,53	134,97	100,09

Büyükşehir Belediyesinin bütçe giderleri toplamı 2023 yılında bir önceki yıla göre %100,1 oranında 3.833.356.021,59 TL artış gerçekleşmiş olup gider kalemlerinin tamamında önceki yıla göre artış olmuştur.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Büyükşehir Belediyesinin faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2023 yılı faaliyet gideri 5.077.925.200,65

TL, faaliyet geliri 6.098.789.231,86 TL olup dönem olumlu faaliyet sonucu ise 1.020.864.031,21 TL olarak gerçekleşmiştir.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin doğrudan hissedarı olduğu şirketler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7: Belediyenin Doğrudan Hissedar Olduğu Şirketler

Sıra No	Şirketin Adı	Toplam Sermaye Tutarı (*)	Belediyenin Sahip Olduğu Sermaye Tutarı	Hisse Oranı
		(TL)	(TL)	(%)
1	BELSAN İMAR İNŞ. GIDA. SAN. TİC. AŞ (BELSAN AŞ)	400.000.000,00	399.200.000,00	99,98
2	BELTUR SOSYAL HİZ. KÜLT. TURZ. SAN. TİC. AŞ (BELTUR AŞ)	24.500.000,00	24.500.000,00	100
3	BELTAŞ İMAR SAN. VE TİC. AŞ (BELTAŞ AŞ)	225.000.000,00	225.000.000,00	100
4	ŞANBEL ENERJİ TİCARET AŞ (ŞANBEL AŞ)	63.000.000,00	63.000.000,00	100
5	KÜLTÜR AŞ	22.050.000,00	22.050.000,00	100
6	BELPER HİZ. SAN.TİC. AŞ (BELPER AŞ)	15.000.000,00	15.000.000,00	100
7	BELSUN İNŞAAT SAN. VE TİC. AŞ (BELSUN AŞ)	50.000,00	50.000,00	100
8	ŞANLIURFA TURİZMİ GELİŞTİRME AŞ (TUR-GEL AŞ)	4.100.000,00	810.000,00	19,76
9	AKSA ŞANLIURFA DOĞALGAZ DAĞITIM AŞ (GÜRGAZ AŞ)	5.000.000,00	349.400,00	6,99
10	ŞANLIURFA TEKNOLOJİ GEL. BÖLG. KURUCU VE İŞL. AŞ (TEKN-GEL. AŞ)	-	387.000,00	6

(*) Şirketlerin sermaye tutarları enflasyon düzeltmesi öncesindeki durumu göstermektedir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

1.4.1. Kamu İdaresinin Muhasebe Sistemi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin muhasebe kayıt işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Mahalli idarelerin hesap planı, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 46'ncı maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibariyle belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan hesaplardan oluşmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilidir.

Ayrıca, mahalli idarelere ait detaylı hesap planları, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle ilgili bakanlıklarca hazırlanmaktadır.

1.4.2. Kamu İdaresinin Raporlama Sistemi

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 484 ve 485'inci maddeleri uyarınca; mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun

olarak hazırlanır ve belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Bu bağlamda, İdarece üretilen cetvel ve temel mali tablolar ile diğer mali tablolar şunlardır:

- a) Mizan cetveli
- b) Temel mali tablolar
  - 1) Bilanço
  - 2) Faaliyet sonuçları tablosu
  - 3) Nakit akış tablosu
- c) Diğer mali tablolar
  - 1) Bütçe uygulama sonuçları tablosu
  - 2) Gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu
  - 3) Giderlerin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
  - 4) Giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu
  - 5) Bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
  - 6) Bütçe giderlerinin kurumsal sınıflandırılması tablosu
  - 7) Bütçe giderlerinin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
  - 8) Bütçe giderlerinin finansal sınıflandırılması tablosu
  - 9) Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
  - 10) Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu.

1.4.3. Kamu İdaresi Tarafından Denetime Sunulan Defter, Tablo ve Belgeler

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- Bütçelenen ve gerçekleşen tutarların karşılaştırma tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Kamu İdaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

---

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun'un "İç kontrol sistemi" başlıklı Beşinci Kısımının 55, 56 ve 57'nci maddelerinde iç kontrol sisteminin tanımı, amacı ve yapısı belirlenmiştir. Söz konusu Kanun'da; İç kontrol, "*İdarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünü*" olarak tanımlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 31.12.2005 tarihli ve 26040 üçüncü mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç kontrol standartları" başlıklı 5'nci maddesinde; "*İç kontrol standartları, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Bakanlık tarafından belirlenir ve yayımlanır. İdareler, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlüdür. Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebilir.*" hükmü yer almaktadır.

Mezkûr hüküm gereği Hazine ve Maliye Bakanlığı, kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla gerekli standart ve temel şartları belirlemiş ve "Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği" adı altında 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlamıştır.

Belediyece, 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği çerçevesinde ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 5'inci kısmında düzenlenen İç Kontrol Sistemi düzenlemesi esas alınarak, İç Kontrol Eylem Planı hazırlanmıştır.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile iç kontrolün; “kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme” bileşenleri temelinde, standartlar ve sağlanması gereken genel şartlar belirlenmiş ve bu alandaki çalışmaların hazırlanacak eylem planları ile izlenmesi öngörülmüştür.

Bu çerçevede Belediyenin iç kontrol sistemi; anılan Tebliğ'de yer verilen kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak değerlendirilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları belirlenmiştir.

İdarede görev yapan personele "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitimler verilmektedir.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası belirlenmiştir.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

İdarenin 2020-2024 yıllarını kapsayan Stratejik Planı hazırlanarak Kurumun internet sitesinde yayınlanmıştır.

İdare performans programı, içerik olarak mevzuata uygun olarak hazırlanmış ve kurumun internet sitesinde yayınlanmıştır.

İdare iç kontrol riski belirlenmiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri belirlenmiştir.

İdare tarafından yetki devirleri ve sınırları yazılı olarak belirlenmiştir.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevler ayrılığı ilkesi dikkate alınmıştır.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmamıştır.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi bulunmamaktadır.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır.

İzleme Standartları

İdarede iç denetçi kadrosu bulunmakla birlikte iç denetim birimi oluşturulmadığından bu kadrolar boş bulunmaktadır.

Belediyede iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi yönünde, yürürlükteki iç kontrol mevzuatı gerekleri yeterli ölçüde yerine getirilmediği değerlendirilmektedir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin 2023 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, "Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular" bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Büyükşehir Belediyesinin Mali Tablolarında Belediye Şirketleri Sermaye Paylarının, İlgili Belediye Şirketlerinin Öz Kaynak Hesaplarında Yer Alan Sermaye Tutarlarından Düşük Görülmesi

Büyükşehir Belediyesince sermayesine iştirak edilen mal ve hizmet üreten şirketlere nakdi veya aynı sermaye şeklindeki katılımlardan 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında kayıtlı tutarların ilgili mal ve hizmet üreten Belediye şirketlerinin öz kaynak hesaplarında karşılık olarak yer alan sermaye tutarlarından eksik olduğu görülmektedir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına ilişkin olarak;

“Hesabın Niteliği” başlıklı 181'inci maddesinde;

“Bu hesap, mal ve hizmet üreten kuruluşlara nakden veya aynı olarak verilen sermaye tutarları ve bu sermaye tutarlarının işletilmesinden doğan kar ve zararlar, bütçeye iade olunan sermayelerin izlenmesi için kullanılır.”,

“Hesaba İlişkin İşlemler” başlıklı 182'nci maddesinde;

“(1) Mal ve hizmet üreten kuruluşlara yatırılan sermayeler hesabına ilişkin işlemler aşağıda gösterilmiştir.

a) Mal ve hizmet üreten kuruluşlara gerek nominal sermaye ve gerekse aynı sermaye transferi şeklindeki iştirakler gerçeğe uygun değerleri ile bu hesaba kaydedilir. Sermayesine iştirak edilen mal ve hizmet üreten kuruluşlara nakdi veya aynı sermaye şeklindeki katılımlardan bu hesapta kayıtlı tutarların ilgili mal ve hizmet üreten kuruluşların öz kaynak hesaplarında karşılık olarak yer alan tutarlarla eşit olması gerekir. ...

b) Bu hesaba kayıt yapılmasını gerektiren her bir işlemin belgesi en geç bir ay içinde muhasebe birimine intikal ettirilir. Söz konusu işlemlerden bütçe gelir ve gider hesaplarını ilgilendirenlere ilişkin kayıtların mahsup dönemi sonuna kadar, ilgili hesaplara kaydedilmek suretiyle yapılması zorunludur.”

denilmektedir.

Aynı Yönetmelik'in 247 Sermaye Taahhütleri Hesabına ilişkin olarak;

“Hesabın Niteliği” başlıklı 184'üncü maddesinde;

“Sermaye taahhütleri hesabı, mahalli idarelerin malî kuruluşlar, mal ve hizmet üreten kuruluşlar ve döner sermayeli kuruluşlarla ilgili sermaye taahhütlerinin izlenmesi için kullanılır.”,

“Hesaba İlişkin İşlemler” başlıklı 185’nci maddesinde;

“a) Alacak

1) Sermaye taahhüt tutarları bu hesaba alacak, ilgili malî duran varlık hesabına borç kaydedilir.

b) Borç

1) Yerine getirilen sermaye taahhüt tutarları bir taraftan bu hesaba borç, taahhüdün yerine getirilme şekline göre ilgili hesaplara alacak; diğer taraftan 830-Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835-Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedilir.

2) Sermaye taahhütlerinden vazgeçilen tutarlar bu hesaba borç, ilgili hesaplara alacak kaydedilir.”

hükümlerine yer verilmiştir.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin mal ve hizmet üreten kuruluşlara yatırılan sermayelerin ödenen ve taahhüt edilen tutarlarının doğruluğunun kontrolüne ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8: Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Sermaye Payları ve Taahhütleri

Mal ve Hizmet Üreten Şirketler	Büyükşehir Belediyesinin Şirketteki Sermaye Payı (%)	Büyükşehir Belediyesinin Şirket Genel Kararları Sonrası Sermaye Taahhüdü Tutarı (TL)	Büyükşehir Belediyesi Muhasebe Kayıtları			Fark (TL)
			Sermaye Taahhüdü Tutarı (TL)	Ödenmiş Sermaye (TL)	Ödenmemiş Sermaye (TL)	
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(B-C)
BELSAN AŞ	99,98	399.920.000,00	399.920.000,00	399.920.000,00	0	0
BELTAŞ AŞ	100	225.000.000,00	221.655.149,67	221.655.149,67	0	3.344.850,33
ŞANBEL AŞ	100	63.000.000,00	62.987.500,00	40.487.500,00	22.500.000,00	12.500,00
BELTUR AŞ	100	24.500.000,00	24.487.500,00	24.487.500,00	0	12.500,00
KÜLTÜR AŞ	100	22.050.000,00	22.037.500,00	18.537.500,00	3.500.000,00	12.500,00
BELPER AŞ	100	15.000.000,00	11.982.000,00	10.232.000,00	1.750.000,00	3.018.000,00
BELSUN AŞ	100	50.000,00	0	0	0	50.000,00
TUR-GEL AŞ	19,76	810.000,00	810.000,00	810.000,00	0	0
TEKN-GEL AŞ	6	387.000,00	387.000,00	387.000,00	0	0
GÜRGAZ AŞ	6,98	349.400,00	349.400,00	349.400,00	0	0
Toplam		751.066.400,00	744.616.049,67	716.866.049,67	27.750.000,00	6.450.350,33

Büyükşehir Belediyesini muhasebe kayıtlarının incelenmesinde mal ve hizmet üreten kuruluşlara yatırılan sermayelerin taahhüt edilen toplam tutarının 744.616.049,67 TL olduğu, taahhüt edilen sermayenin 716.866.049,67 TL'sinin ödendiği, 27.750.000,00 TL tutarında ödenmemiş sermayenin bulunduğu görülmektedir. Sermaye paylarının incelenmesinde ise Büyükşehir Belediyesi 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında kayıtlı tutarların, mal ve hizmet üreten Belediye şirketlerinin öz kaynak hesaplarında karşılık olarak yer alan sermaye tutarlarından toplam 6.450.350,33 TL eksik olduğu görülmektedir.

Mal ve hizmet üreten kuruluşlara yatırılan sermaye paylarındaki Büyükşehir Belediyesi muhasebe kayıtları ile Belediye şirketlerinin kayıtları arasındaki 6.450.350,33 TL tutarındaki farklılığı;

Sermayesi 50.000,00.TL ve ödenmemiş sermayesi 12.500,00 TL olan ve Büyükşehir Belediyesince şartsız hibe yoluyla devralınan BELTUR AŞ'nin; 37.500,00 TL sermaye tutarı üzerinden Büyükşehir Belediyesinin 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına kaydedilmesinden,

Sermayesi 50.000,00 TL ve ödenmemiş sermayesi 12.500,00 TL olan ve Büyükşehir Belediyesince şartsız hibe yoluyla devralınan Kültür AŞ'nin; 37.500,00 TL sermaye tutarı üzerinden Büyükşehir Belediyesinin 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına kaydedilmesinden,

Sermayesi 50.000,00 TL ve ödenmemiş sermayesi 12.500,00 TL olan ve Büyükşehir Belediyesince şartsız hibe yoluyla devralınan ŞANBEL AŞ'nin; 37.500,00 TL sermaye tutarı üzerinden Büyükşehir Belediyesinin 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına kaydedilmesinden,

BELTAŞ AŞ'nin kuruluşunda ödenmemiş 50.000,00 TL, 25.07.2015 tarihinde ödenmemiş 20.700,77 TL ve 08.12.2022 tarihinde aynı sermaye tutarı olarak 3.274.149,56 TL olmak üzere toplam 3.344.850,33 TL'nin Büyükşehir Belediyesi muhasebe kayıtlarına alınmamasından,

Sermayesi 50.000,00.TL ve ödenmemiş sermayesi 18.000,00.TL olan ve Büyükşehir Belediyesince şartsız hibe yoluyla devralınan BELPER AŞ'nin; 32.000,00 TL sermaye tutarı üzerinden Büyükşehir Belediyesi 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına kaydedilmesi ile Şirketin geçmiş yıllar karından karşılanan 3.000.000,00 TL tutarındaki sermaye artırımını olmak üzere toplam 3.018.000,00 TL'nin Büyükşehir Belediyesi muhasebe kayıtlarına alınmamasından,

Sermayesi 50.000,00 TL olan BELSUN AŞ'nin ise Büyükşehir Belediyesi muhasebe kayıtlarına alınmamasından,

kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Büyükşehir Belediyesince sermayesine iştirak edilen mal ve hizmet üreten şirketlere nakdi veya ayni sermaye şeklindeki katılımlardan 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında kayıtlı tutarların ilgili mal ve hizmet üreten şirketlerin öz kaynak hesaplarında karşılık olarak yer alan tutarlarla eşitliğin sağlanmasını teminen;

- 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabının 2023 yılı dönem sonu bakiyesi, yukarıda açıklanan Belediye şirketlerine taahhüt edilen sermaye paylarından toplam 6.450.350,33 TL düşük görüldüğünden, Büyükşehir Belediyesi muhasebe kayıtları ve mali tablolarında söz konusu şirketlerdeki sermaye paylarının düzeltilmesi,

- 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına kayıt yapılmasını gerektiren her bir işlemin belgesinin sermaye hareketi olan Belediye şirketi tarafından işlemin yapıldığı tarihten itibaren en geç bir ay içinde Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığına intikal ettirilmesi için Belediye şirketleri ile Belediyenin ilgili birimleri arasında gerekli koordinasyonun sağlanması,

gerekmektedir.

BULGU 2: İdare Taşınmazları İçin Yapılan Değer Artırıcı Harcamaların İlgili Varlığın Muhasebede Kayıtlı Değerine Eklenmemesi

İdarenin taşınmazları için yapılan değer arttırıcı nitelikteki bakım ve onarım giderleri, ilgili Tebliğ'de belirtilen limitin üstünde olmasına rağmen varlığın kayıtlı değerine eklenmemiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin atıf yaptığı Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 27'nci maddesinde; maddi duran varlıklar için sonradan yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, ürün ve hizmet kalitesini, sağlanan faydayı artıran veya üretilen mal veya hizmetlerin üretim maliyetini azaltan her türlü maliyetin, ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edilip amortisman hesaplamasında dikkate alınması gerektiği ve bunların dışında maddi duran varlıklar için yapılan her türlü normal bakım ve onarım harcamalarının gider olarak kaydedileceği ifade edilmiştir.

47 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nin "Amortisman ve tükenme payı süre ve oranları" başlıklı 6'ncı maddesinde;

"Amortisman ve tükenme payı süresi, duran varlıkların aktife girdiği yıldan başlar. Bu sürenin yıl olarak hesaplanması için "1" rakamı bu Tebliğ ekinde belirtilen, varlığın yararlanma süresine göre belirlenmiş orana bölünür. (Örnek: 1/0,20 = 5 yıl; 1/0,025 = 40 yıl)

(2) Ancak, maliyet bedeli, 28/12/2006 tarihli ve 2006/11545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Taşınır Mal Yönetmeliğinin eki listede yer alan dayanıklı taşınırın her biri için 14.000 TL'yi, 13/9/2006 tarihli ve 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelikte yer alan taşınmazlar için 34.000 TL'yi aşmayan duran varlıklar ile tutarına bakılmaksızın Maddi Olmayan Duran Varlıklar ve Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar hesap gruplarında izlenen varlıklar için amortisman oranı % 100 olarak belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle maliyet bedeli bu tutarlara kadar olan duran varlıklar, hesaplara alındığı yılın sonunda tamamen amorti edilir.

(3) Hesaplarda kayıtlı duran varlıklar için yapılan harcamalardan yukarıda belirtilen limitleri aşanlar değer artırıcı harcama olarak kabul edilir.

...

5) Bu limitler, gerektiğinde Maliye Bakanlığınca güncellenerek yılı Kasım ayı sonuna kadar duyurulur." denilmektedir.

47 sıra No.lu Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği'nde belirtilen tutarlar aynı Tebliğ'in beşinci fıkrasına dayanılarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 2023 yılının onuncu ayı içerisinde dayanıklı taşınırınlar için 52.000,00 TL, taşınmazların her biri için ise 114.000,00 TL olarak yeniden belirlenmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine göre, duran varlıklar için yapılan harcamalardan Tebliğ'de belirlenen limitleri aşanlar değer artırıcı harcama olarak kabul edilecek ve varlığın kayıtlı değerine eklenerek ilgili maddi duran varlık hesabında muhasebeleştirilecektir.

İdarenin hesap ve işlemleri incelendiğinde; duran varlıklar için 157 farklı iş kapsamında 34.000,00 TL ile 5.876.400,00 TL arasında değişen toplam 75.484.534,57 TL tutarında değer arttırıcı nitelikteki bakım ve onarım yapıldığı ancak bu bakım onarım harcamalarının Tebliğ'de

belirlenen limitin üzerinde olmasına rağmen varlığın kayıtlı değerine eklenmediği, söz konusu harcamaların doğrudan gider olarak muhasebeleştirildiği tespit edilmiştir.

Maddi duran varlıklar için yapılan ve o varlığın değerini, kullanım süresini, sağlanan faydayı artıran her türlü maliyetin ilgili maddi duran varlığın kayıtlı değerine ilave edilmesi gerekmektedir.

Netice olarak, İdarenin envanterinde kayıtlı taşınmazlar için yapılan değer arttırıcı harcamaların varlığın kayıtlı değerine eklenmemesi nedeniyle, İdarenin 2023 yılı mali tablolarında 252 Binalar Hesabı 75.484.534,57 TL eksik, 630 Giderler Hesabı ise bu tutar kadar fazla olarak yer almıştır.

BULGU 3: Maddi Duran Varlıklara İlişkin Amortisman İşlemlerinin Mevzuata Uygun Olarak Yapılmaması

2023 yılı mali tablolarında mevcut maddi duran varlık tutarından fazla amortisman ayrıldığı görülmüştür.

04.11.2015 tarihli ve 29522 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 47 Sıra Numaralı Amortisman ve Tükenme Paylarına İlişkin Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği’nde duran varlıklara uygulanacak amortisman ve tükenme paylarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiş olup; amortisman ve tükenme payının, varlığın yararlanma süresine göre Tebliğ ekinde yer alan süre ve oranlara göre her yıl eşit olarak ayrılması gerektiği, duran varlıkların amortisman ve tükenme payına tabi değerlerinin maliyet bedeli olduğu ve amortisman tabi her bir varlığın duran varlıklar amortisman defterine kaydedileceği belirtilmiştir.

Ayrıca söz konusu işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin;

Maddi duran varlıklara ilişkin 187’nci maddesinde; bir yıldan fazla kullanılabilen ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz kalan maddi duran varlıklar için amortisman ayrılacağı,

257 Birikmiş Amortismanlar Hesabının niteliği ve işleyişinin açıklandığı 202’nci ve 203’üncü maddelerinde ise söz konusu hesabın maddi duran varlık bedellerinin ekonomik ömrü içerisinde giderleştirilmesi ve hesaben yok edilmesini izlemek için kullanılacağı ve maddi duran varlıklar hesapları için ayrılan amortisman tutarlarının yılsonunda bu hesaba alacak, 630 Giderler Hesabına borç kaydedileceği,

hüküm altına alınmıştır.

İlgili mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; birikmiş amortisman tutarlarının ancak varlığın maliyet bedeli kadar olabileceği, dolayısıyla amortisman tabi duran varlık değerinden fazla olamayacağı ve amortismanın yanlış ayrılması durumunda söz konusu hesabın gider hesapları ile birlikte çalışması nedeniyle mali tablolarda hataya neden olacağı anlaşılmaktadır.

Ancak yapılan incelemede; Kurumun mali tablolarında amortisman tabi maddi duran varlık tutarından fazla birikmiş amortisman tutarının olduğu, bazı durumlarda varlık değeri sıfır olmasına karşılık amortisman ayrıldığı ve bu nedenlerle alt kodlar itibarıyla 14.829.624,25 TL fazla amortisman ayrıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, duran varlıkların toplam tutarını aşacak şekilde amortisman ayrılması nedeniyle 2023 yılı Bilançosu ve Faaliyet Sonuçları Tablosunda 14.829.624,25 TL'lik hataya sebebiyet verilmiş olup, duran varlıklara ilişkin amortisman işlemlerinin yukarıda yer verilen Tebliğ ve Yönetmelik hükümlerine uygun olarak yapılması, taşınır-taşınmaz bilgi sistemlerinin etkin hale getirilerek, muhasebe bilişim sistemleri ile entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir.

BULGU 4: Stoklara İlişkin İşlemlerin Hatalı Kaydedilmesi

Stoklarda yer alan malzemelerin kullanıma verildikçe stok hesaplarından düşülmediği, doğrudan giderleştirilmesi gereken malzemelerin ise stok hesaplarıyla ilişkilendirilerek kayıtlara alındığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasında; taşınırın; edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında girişinin yapılacağı; tüketime verildiğinde, satıldığında, başka harcama birimlerine devredildiğinde, bağışlandığında veya yardım yapıldığında, çeşitli nedenlerle kullanılamaz hale geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hallerinde ise çıkışının yapılacağı belirtilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın niteliği" başlıklı 115'inci maddesinde 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabının; kurumlarca satılmak, üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, artık ve hurda gibi bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tüketilecek

veya paraya çevrilecek varlıkların izlenilmesi için kullanılacağı ifade edilmiş,

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 116'ncı maddesinde; satın alınan veya üretilen ilk madde ve malzemelerin bir taraftan maliyet bedelleri ile 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına borç, 103 Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabı veya ilgili diğer hesaplara alacak kaydedileceği; tüketilmek amacıyla kamu idaresinin ilgili birimlerine verilen veya kullanılan ilk madde ve malzemelerin ise 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına alacak ve 630 Giderler Hesabına borç kaydedileceği

hüküm altına alınmıştır.

Belirtilen Yönetmelik hükümlerinde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen ilk madde ve malzemelerin, 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına kaydedilmesi ile bu hesaba ilişkin alacak kayıtlarının, ilgili ilk madde ve malzemelerin tüketilmek üzere diğer birimlere verilmesi veya kullanılması halinde yapılabileceği hususuna açıklık getirilmiştir.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin stokları üzerinde yapılan incelemede; 2022 yılından devreden 69 kalem stokun 2023 yılına aktarıldığı, dönem içerisinde ise akaryakıt, madeni yağ, basılı yayın, canlı hayvan ve benzeri türlerde olmak üzere 69 kalem ilk madde ve malzeme alındığı halde dönem içinde stok kalemlerinden çıkış yapılmadığı görülmüştür. Diğer taraftan stok kalemlerine aktarımların incelenmesi sonucunda ise doğrudan kullanılan araç-makine parçaları, periyodik bakım esnasında sarf edilen tek kullanımlık malzemelerinde doğrudan giderleştirilmek yerine stok kalemleri ile ilişkilendirildiği ve 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabında izlendiği görülmüştür.

Söz konusu durum satın alınan ilk madde ve malzemelerin hangilerinin kullanıma verildiği veya hangilerinin ambarda bulunduğu yönünde yeterli bilgiye ulaşılmasına dolayısıyla sağlıklı bir stok kontrolünün yapılmasına engel olmaktadır.

Belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, artık ve hurda gibi bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tüketilecek veya paraya çevrilecek varlıkların öncelikle ilgili stok hesaplarına alınması, kullanıma verildikçe Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda giderleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Varlık Hesaplarında İzlenmemesi

Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetinde olan taşınmazlardan diğer kurum ve kuruluşlara tahsis edilenler ile kamu idarelerince Büyükşehir Belediyesine tahsisli olarak kullanılan taşınmazların ilgili varlık hesaplarında izlenmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 47'nci maddesinde, kamu idarelerinin, kanunlarında belirtilen kamu hizmetlerini yerine getirmek amacıyla mülkiyetlerindeki taşınmazları birbirlerine tahsis edebileceği hüküm altına alınmıştır. Benzer bir düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 75'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile belediyelerin kendilerine ait taşınmazları, asli görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak kamu kurum ve kuruluşlarına devredebileceği veya süresi yirmi beş yılı geçmemek üzere tahsis edebileceği şeklinde yapılmıştır.

Bu doğrultuda tahsis işleminin konusu olan taşınmaz mallar, kamu hizmetinin ifası amacıyla ilgili kamu idaresinin kullanımına bırakıldığından tahsis yapan ve yapılan idarelerin, bu varlıkları tam ve doğru olarak raporlanmasını teminen tahsis işleminin muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan 10.10.2006 tarih ve 26315 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik'in "Tahsisli taşınmaza ilişkin giderler" başlıklı 7'nci maddesinde yer alan; tahsisli taşınmazlarla ilgili olarak harcamalara katılma payı da dâhil her türlü mali yükümlülüklerin ve diğer giderlerin, tahsis yapılan kamu idaresi tarafından ödeneceğine dair hükmüne göre de tahsisli taşınmazlar ile ilgili her türden giderin, tahsis yapılan kurum tarafından karşılanması, dolayısıyla da muhasebe kayıtlarının, tesis edilen bu işlemlere göre gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu haliyle de tahsisli taşınmazların tahsis bilgisinin muhasebe kayıtlarında ilgili alt kodlar itibarıyla izlenmesi, idarenin tahsise konu taşınmazları üzerindeki malî yükümlülükleri açısından anlam kazanmaktadır.

Nitekim bu husus Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin, maddi duran varlıklar hesap grubuna ilişkin işlemlerin düzenlendiği 187'nci maddesi 5'inci fıkrasında; "*Kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazlar, bunlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenler ve kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılanlar yardımcı hesaplar itibarıyla izlenir.*" şeklinde hüküm altına alınmış, devamı maddelerinde de tahsis edilen ve tahsisli

kullanılan taşınmazların niteliklerine göre; 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı veya 252 Binalar Hesabında, ayrılması gereken amortisman tutarlarının ise Muhasebat Genel Müdürlüğünün Amortisman ve Tükenme Paylarına ilişkin 47 sıra numaralı Genel Tebliği'nin "Tahsisli Taşınmazların Amortisman İşlemleri" başlıklı 7'nci maddesi gereği tahsisli kullanan idare tarafından 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabında, bu hesaplar karşılığında da 500 Net Değer Hesabında izlenmesine yönelik hesap işleyişleri düzenlenmiştir.

Anılan Yönetmelik'e göre 2023 yılı Mahalli İdareler Detaylı Hesap Planında da ilgili varlık hesapları itibarıyla 02 Kamu İdaresinin Tahsis Ettiği Taşınmazlar, 03 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar, bu hesaplar karşılığı 500 Net Değer Hesabı itibarıyla da 11 Tahsis Edilen Taşınmazlar, 12 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar, 13 Tahsis Edilen Taşınmazlar İçin Ayrılmış Amortisman Tutarı şeklinde ikinci düzey alt kodlara yer verilmiştir.

Yapılan incelemede, Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetinde olup diğer kamu idarelerine tahsis edilen 72 adet arsa, bina ve tesis niteliğindeki taşınmazın ve diğer kamu idarelerince Büyükşehir Belediyesine tahsisli kullanılan arsa, bina ve tesis niteliğindeki 70 adet taşınmazın yukarıda açıklanan esaslara göre 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabının 02 Kamu İdaresinin Tahsis Ettiği Taşınmazlar ve 03 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar yardımcı hesap kodlarında muhasebe kayıtlarının gerçekleştirilmesi gerekirken, mevzuat hükümlerinin yerine getirilmemesi ve muhasebe kayıtlarına alınmaması nedeniyle Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetinde olup diğer kamu idarelerine tahsis edilen taşınmazlar ile diğer kamu idarelerince Büyükşehir Belediyesine tahsisli kullanılan taşınmazların 2023 yılı sonu itibarıyla mali tablolarda takibi yapılamamaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; taşınmazların yönetimi ve kontrolü için muhasebenin temel kavramlarından olan "tam açıklama" kavramı gereği idarelerce tahsis edilen ve tahsisli kullanılan taşınmazlarla ilgili farklı bir kayıt düzeninin bulunduğu ve bu durumdaki taşınmazlarla ilgili yapılacak kayıtların da buna uygun olarak tutulması ve varlıklarının gerçek durumunun mali tablolarda yer almasının sağlanması gerekmektedir.

BULGU 6: Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli ile Bilanço Kayıtları Arasında Tutarsızlık Bulunması

İdarenin Taşınır Mal Yönetim Hesabı Cetvelinde yer alan tutarlar ile taşınır hesaplarının

bilançoda yer alan tutarlarının birbiri ile uyumlu olmadığı görülmüştür.

Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun taşınır işlemlerine ilişkin hükümlerine dayanılarak çıkarılan Taşınır Mal Yönetmeliği uyarınca taşınır kayıtlarını tutmak ve mali yılsonunda Taşınır Yönetim Hesabı'nı düzenlemekle yükümlü kılınmışlardır.

Anılan Yönetmelik'in "Taşınır mal yönetim hesabı" başlıklı 34'üncü maddesinin birinci fıkrasında; taşınır mal yönetim hesabının taşınır kayıt yetkilisi tarafından harcama birimleri bazında hazırlanacağı ve taşınır kontrol yetkilisince kayıt ve belgeler ile mali tablolara uygunluğunun kontrol edilerek imzalanacağı hükmüne yer verilmiştir. Ayrıca mezkûr maddenin ikinci fıkrasında da taşınır mal yönetim hesabını oluşturan cetvellerin; yılsonu sayımına ilişkin sayım tutanağı, taşınır sayım ve döküm cetveli, harcama birimi taşınır mal yönetim hesabı cetveli ve yılsonu itibariyle en son düzenlenen taşınır işlem fişinin sıra numarasını gösterir tutanak olduğu belirtilmiştir.

Yönetmelik'in aynı maddesinde; muhasebe yetkililerinin kendilerine gönderilen taşınır yönetim hesabı cetvellerindeki kayıtları, muhasebe kayıtlarıyla karşılaştırıp uygunluğunu onayladıktan sonra harcama yetkilisine geri göndereceği hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr Yönetmelik'in "Taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin muhasebe birimine bildirilmesi" başlıklı 30'uncu maddesinde ise; taşınır giriş ve çıkış kayıtlarının muhasebe birimlerine hangi süreler itibariyle bildirileceği düzenlenmiş olup, bu madde uyarınca yıl içinde giriş veya çıkışı yapılan taşınırların belirli sürelerle ve en geç yılsonu itibariyle muhasebe birimine bildirilmiş olması gerektiği ifade edilmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, İdare Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesabı Cetvelinde yer alan tutarlar ile muhasebe kayıtlarında yer alan tutarların birbiriyle uyumlu olması gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinde bu tutarların birbiriyle uyuşmadığı, taşınır kayıtlarının ve takibinin sağlıklı bir şekilde işlemediği tespit edilmiştir. Söz konusu farklılıklara hesap bazında aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 9: Taşınır Mal Yönetimi Hesap Cetveli ile Bilanço Tutarlarının Karşılaştırılması

Taşınır Hesabının Adı ve Kodu	Bilançoda Yer Alan Tutarlar (TL)	Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetvelindeki Tutarlar (TL)	Fark (TL)
150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı	98.930.183,33	93.822.875,55	5.107.307,78

253 Tesis Makine ve Cihazlar Hesabı	51.149.040,35	53.564.564,01	-2.415.523,66
254 Taşıtlar Hesabı	410.346.524,16	406.309.467,20	4.037.056,96
255 Demirbaşlar Hesabı	42.402.082,23	45.279.349,56	-2.877.267,33

Yukarıda yer alan tablodan da görüleceği üzere Taşınır Mal Yönetimi Ayrıntılı Hesap Cetveli ile bilançodaki tutarların farklı olması nedeniyle bilançoda; 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı 5.107.307,78 TL fazla, 253 Tesis Makine ve Cihazlar Hesabı 2.415.523,66 TL eksik, 254 Taşıtlar Hesabı 4.037.056,96 TL fazla ve 255 Demirbaşlar Hesabı 2.877.267,33 TL eksik görülmektedir.

İdarenin mali tablolarının doğru ve güvenilir bilgi sağlama görevini yerine getirebilmesi için mali hizmetler birimi ile ilgili birimler arasında koordinasyonun sağlanmasına yönelik birimler arası entegre stok yönetim sistemi kurularak, söz konusu taşınırlara yönelik kayıt ve takip işlemlerinin ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Taşınmaz Satışlarının Kayıtlı Değer Yerine Satış Değeri İle Muhasebeleştirilmesi

Belediye tarafından satışı yapılan taşınmazların ilgili maddi duran varlık hesaplarındaki çıkış kayıtlarının, taşınmazların kayıtlı değeri yerine satış bedeli üzerinden yapıldığı görülmüştür.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "Hesabın işleyişi" başlıklı 189, 193 ve 203'üncü maddelerinde sırasıyla; 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 252 Binalar Hesabı ve 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabının işleyişi düzenlenmiş olup, satışı yapılan taşınmazların kayıtlı değeri tutarınca ilgili varlık hesabının alacaklandırılarak kayıtlardan çıkarılacağı, amortisman tabii tutulduktan sonra her ne suretle olursa olsun kayıtlardan çıkarılan maddi duran varlıklar için ayrılan amortisman tutarının ise 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç kaydedileceği, ayrıca arsa ve arazilerin kayıtlı bedelleri ile satış bedelleri arasındaki olumlu veya olumsuz farkın, arsa ve arazi dışındaki maddi duran varlıkların ise satış bedelleri ile net değerleri arasındaki olumlu veya olumsuz farkın sonucuna göre 600 Gelirler Hesabı veya 630 Giderler Hesabına kaydedileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen Yönetmelik hükümleri gereğince, satışı yapılan taşınmazlar kayıtlı değeri üzerinden ilgili varlık hesabına alacak kaydedilmek suretiyle varlık hesabından

çıkarılarak varsa amortismanı düşüldükten sonra kalan değeri ile satış bedeli arasındaki olumlu fark 600 Gelirler Hesabına, olumsuz fark ise 630 Giderler Hesabına kaydedilmelidir.

Yapılan incelemede, 2023 yılı içerisinde gerçekleştirilen taşınmaz satışlarına ilişkin muhasebeleştirme işlemlerinin kayıtlı değer yerine satış bedelleri üzerinden yapıldığı, taşınmazların kayıtlı değerine ilişkin veri sağlayacak etkin bir taşınmaz bilgi ve yönetim sisteminin olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, İdare tarafından taşınmaz envanterinin sağlıklı bir şekilde çıkarılması, muhasebe ile taşınmaz bilgi sisteminin entegrasyonunun sağlanması, taşınmaz programı üzerinden taşınmazların kayıtlı değerlerinin açık bir şekilde yer almasını sağlayacak bilgilere yer verilmesi, satışı yapılan taşınmazların kayıtlı değerleri üzerinden kayıtlardan çıkarılması gerekmektedir. Bu durum hem taşınmazların kayıtlı değerleri üzerinden kayıtlarda izlenmesi hem de taşınmazlara yönelik mali nitelikteki işlemlerin mevzuata uygun şekilde yerine getirilmesi açısından önem arz etmektedir.

BULGU 8: Taşınmazların Kaydına İlişkin İşlemlerin Yerine Getirilmemesi ve Fiili Duruma Göre Muhasebe Kayıtlarının Düzeltilmemesi

Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazlara ilişkin olarak; taşınmazların tamamının muhasebe kayıtlarına alınması, taşınmazlara ilişkin bedel belirleme çalışmalarının tamamlanması, taşınmaz formlarının oluşturulması, taşınmaz icmal cetvelinin hazırlanması ve muhasebede yer alan taşınmaz kayıtlarının fiili duruma göre düzeltilmesi çalışmaları tamamlanmadığından, muhasebede yer alan taşınmaz kayıtlarının mali tablolarda gerçeği yansıtmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Kayıt ve kontrol işlemleri" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında "*Taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleri, kamu idarelerine ait taşınmazların mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilenlerin ve elden çıkarılanların miktar ve değer olarak takip edilmesi amacıyla kayıt altına alınmasıdır. Kayıtların belgeye dayanması esastır.*" hükmü yer almakta olup, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise taşınmazların hangi değer üzerinden kayda alınacağı belirlenmiştir. Buna göre, tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli üzerinden veya bu bedel belirlenemiyorsa rayiç bedel üzerinden kayda alınması gerektiği, diğer taşınmazlar için ise maliyet bedeli ve rayiç bedel konusunda bir düzenleme yapılmadığından bu taşınmazların kaydında doğrudan doğruya iz bedelinin esas alınacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Mevcut taşınmazların kaydına ilişkin işlemler" başlıklı geçici 1'inci maddesinin birinci fıkrasında; Yönetmelik'in 5'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre maliyet bedeli veya rayiç değerleri üzerinden muhasebe kayıtlarına alınması gereken taşınmazların bu değerler üzerinden kayıtlara alınacağına kadar emlak vergi değerleri üzerinden kayıtlara alınacağı, taşınmazların fiili envanterinin emlak vergi değerleri üzerinden kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince, mevcut kullanım şekilleri esas alınarak en geç 30.09.2014 tarihine kadar tamamlanacağı ve bu Yönetmelik ekinde yer alan formlara ve icmal cetvellerine kaydedileceği, fiili envanteri yapılan taşınmazlara ait bilgilerin muhasebe kayıtları yapılmak üzere ilgili muhasebe birimlerine verileceği, muhasebe birimlerinin, kayıtlı taşınmazları ilgili hesaplardan 01.10.2014 tarihi itibarıyla çıkaracağı ve aynı tarihte fiili envanter bilgileri üzerinden muhasebe kayıtlarının yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise Yönetmelik'in 5'inci maddesine göre yapılması gereken işlemlerin 31.12.2017 tarihine kadar tamamlanması gerektiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, maliyet bedeli ve rayiç değer belirlenmesi için 2017 yılının sonuna kadar 3 yıllık ilave bir süre daha tanınmış, tüm işlemlerin ve muhasebe kayıtlarının Yönetmelik'e uygun hale getirilmesi için kurumlara önemli bir fırsat verilmiştir.

Yönetmelik'in "Kayıt Şekli" başlıklı 7'nci maddesinde yer alan hükümlere göre, belediye taşınmazlarının söz konusu Yönetmelik eki Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar Formunda, Tapuda Kayıtlı Olmayan Taşınmazlar Formunda, Orta Malları Formu'nda, Genel Hizmet Alanları Formunda, Sınırlı Aynî Haklar ile Kişisel Haklar ve Tahsis Formunda yer alan bilgileri içerecek şekilde bilgisayarda veya deftere yazarak kaydının tutulması ve bu formların esas alınarak taşınmaz icmal cetvellerinin oluşturulması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, Belediye tarafından 2017 yılının sonuna kadar yerine getirilmesi gereken zorunlulukların yerine getirilemediği, bu itibarla Belediyenin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazlara ilişkin olarak, taşınmaz formlarının oluşturulması, taşınmaz icmal cetvelinin hazırlanması, taşınmazlara ilişkin bedel belirleme çalışmalarının tamamlanarak muhasebede yer alan taşınmaz kayıtlarının fiili duruma göre düzeltilmesine yönelik çalışmalarının 2023 yılı sonu itibarıyla tamamlanamadığı tespit edilmiştir.

2023 yılı denetimlerinde tespit edilen bu hususlarla ilgili olarak Büyükşehir Belediyesi tarafından Taşınmaz Bilgi Sistemi oluşturularak, mülkiyeti Büyükşehir Belediyesine ait olan taşınmazlar ile Belediyenin tasarrufunda olan tüm taşınmazların muhasebeleştirilmesi ve emlak

yönetimi işlemlerinin daha sağlıklı yapılmasına yönelik olarak çalışmalara başlanmıştır.

Belediyenin mülkiyetinde, yönetiminde veya kullanımında bulunan taşınmazlara ilişkin olarak, taşınmaz formlarının oluşturulmasına, taşınmaz icmal cetvelinin hazırlanmasına, taşınmazlara ilişkin bedel belirleme çalışmalarının tamamlanarak muhasebede yer alan taşınmaz kayıtlarının fiili duruma göre düzeltilmesine yönelik çalışmalar tamamlanamadığından; 2023 yıl sonu itibarıyla 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı ve 252 Binalar Hesabı ile taşınmaz amortismanları mali tablolarda gerçeği yansıtmamaktadır.

Sonuç olarak Belediye taşınmazlarının yönetimine ilişkin çalışmaların tamamlanarak; tapuda kayıtlı taşınmazlar için maliyet bedeli üzerinden veya bu bedel belirlenemiyorsa rayiç bedel üzerinden, diğer taşınmazlar için ise iz bedelleri esas alınarak değerlendirme işlemlerinin yapılarak taşınmaz formlarının eksiksiz bir biçimde oluşturulması, hazırlanacak bu formlar esas alınarak taşınmaz icmal cetvellerinin hazırlanması, mali tablolarda yer alan taşınmaz kayıtlarının yeni bilgilere göre güncellenerek fiili durumla kaydı durumun eşitliğinin sağlanması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan bir kısmının mevcut kullanım şekli ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmadığı ve ilgili taşınmazların cins tashihlerinin yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde cins tashihinin; binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi ifade ettiği belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesine göre, kamu idarelerinin mülkiyetlerinde, yönetimlerinde veya kullanımlarında bulunan taşınmazların

mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının birbirine uygun olmaması durumunda, fiili kullanım durumları esas alınarak tapu kayıtlarında cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

Ancak Büyükşehir Belediyesi taşınmazları ve tapu kayıtları üzerinde yapılan inceleme neticesinde mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları farklılık gösteren bir kısım taşınmaza ilişkin cins tashihi işlemlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Cins tashihinin yapılmaması, Belediyeye ait taşınmazların mevcut kullanım şekillerinin tam olarak anlaşılmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak yukarıda belirtilen hüküm gereği, taşınmazların cins tashihi işlemlerinin gerçekleştirilmesi suretiyle mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtları arasında uyumun temin edilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 2: Yılı İçinde Toplam İç Borçlanma Tutarının Yüzde Onunu Geçen Kısım İçin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Onayının Alınmaması

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesince borçlanma limitinin hatalı hesaplanması nedeniyle 2023 yılı içinde toplam iç borçlanma tutarının yüzde onunun geçildiği, borçlanma limitinin yüzde onunu geçen kısım için yapılan iç borçlanmalarda meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayının alınmadığı tespit edilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Borçlanma" başlıklı 68'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (e) bentlerinde;

"d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

e) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile yapabilir."

hükümleri yer almaktadır.

5393 sayılı Kanun esasında belediyelerin borçlanma yetkisinin yöntemini gösteren ve hâlihazırda yürürlükte olan 21.02.2005 tarih ve B050MAH0740001/45201 sayılı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü) yazısında; “... Borçlanma talebinde bulunan belediyeler toplam borç stoklarını hesaplamak veya tespit etmek amacıyla; Hazine Müsteşarlığı, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, ilgili Sosyal Sigortalar Kurumu İl müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü, ilgili vergi dairesi müdürlüğü ve ilgili TEDAŞ biriminden alacakları yapılandırılmış, kesinleşmiş veya diğer şekilde borç durumuna ilişkin belgelere göre gerekli hesaplamayı yaparak borçlanma talep dosyasına ekleyeceklerdir. Bu belgelere ilave olarak, belediyenin piyasaya ve personeline borcunun olup olmadığı, varsa borç miktarı belediye başkanı tarafından imzalanmak suretiyle ayrıca borçlanma talep dosyasına eklenecektir. ...” denilmektedir.

Büyükşehir Belediyesinin 2022 yılı kesinleşmiş bütçe gelirleri tutarı 3.428.269.703,17 TL olarak gerçekleşmiştir. Vergi Usul Kanunu gereğince 2022 yılı için belirlenen yeniden değerlendirme oranı %122,93’tür. Bu durumda, Büyükşehir Belediyesinin borçlanma limiti; 2022 yılı kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla arttırılan tutarı 7.642.641.629,28 TL’nin %50 fazlası olarak 11.463.962.473,92 TL’dir.

Büyükşehir Belediyesinin 2023 yılı toplam borç stoku 2.624.203.462,01 TL olup, limit aşımı bulunmamaktadır.

5393 sayılı Kanunun 68’inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca ise belediyeler, borçlanma limitinin yılı içerisinde toplam %10’unu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile yapabilecektir.

Buna göre Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2023 yılı için hesaplanan borçlanma limiti tutarı 11.463.962.473,92 TL’nin yılı içinde toplam %10’u tutarında 1.146.396.244,39 TL’yi geçmeyen iç borçlanmayı Büyükşehir Belediye Meclisi kararı, bu tutarı geçen iç borçlanmayı ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile yapabilecektir.

Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen 2023 yılı borçlanma limiti hesaplaması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2023 Yılı Borçlanma Limiti Hesaplaması

Büyükşehir Belediyesi Borç Limiti Hesaplama Verileri	Tutarlar (TL)
2022 Yılı Kesinleşmiş Bütçe Geliri Büyükşehir	3.428.269.703,17
2022 Yılı Kesinleşmiş Bütçe Geliri ŞUSKİ (Bağlı Kuruluş)	1.201.720.508,87
2022 Yılı Kesinleşmiş Bütçe Geliri Belsan AŞ (İştirak Sermayesinin %99,94'ü Büyükşehir Belediyesine Aittir)	522.764.639,84
2022 Yılı Kesinleşmiş Bütçe Geliri Beltaş AŞ (İştirak Sermayesinin %100'ü Büyükşehir Belediyesine Aittir)	130.637.650,77
2022 Yılı Kesinleşmiş Bütçe Geliri Beltur AŞ (İştirak Sermayesinin %100'ü Büyükşehir Belediyesine Aittir)	140.308.972,47
2022 Yılı Kesinleşmiş Bütçe Geliri Belper AŞ (İştirak Sermayesinin %100'ü Büyükşehir Belediyesine Aittir)	367.761.803,36
2022 Yılı Kesinleşmiş Bütçe Geliri Belsun AŞ (İştirak Sermayesinin %100'ü Büyükşehir Belediyesine Aittir)	45.184.721,87
Gelirler Toplamı	5.836.648.000,35
2022 Yeniden Değerleme Oranı	122,93%
Yeniden Değerleme Oranı Dahil Toplam	13.011.639.387,18
Borçlanma Kapasitesi %50 Artışlı	6.505.819.693,59
Genel Borçlanma Limiti	19.517.459.080,77
31.12.2022 İtibariyle Borç Stoku (-)	641.441.070,61
Borçlanılabilecek Tutar	18.876.018.010,16
Meclis Kararı ile Borçlanılabilecek Tutar (%10)	1.887.601.801,02
Bakanlık Oluru İle Borçlanılabilecek Tutar	16.988.416.209,14

Yapılan incelemede;

Büyükşehir Belediyesinin 2023 yılı borçlanma limiti tutarı 11.463.962.473,92 TL'nin yılı içinde toplam %10'unun 1.146.396.244,39 TL olarak hesaplanması gerekirken, borçlanma limitinin 19.517.459.080,77 TL, buna göre de %10'luk sınırın 1.887.601.801,02 TL olarak hatalı hesaplandığı,

Bu durumun, 2023 yılı borçlanma limiti hesaplanırken Büyükşehir Belediyesi, ŞUSKİ Genel Müdürlüğü ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin tamamının en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının esas alınmasından kaynaklandığı,

Büyükşehir Belediyesinin 2023 yılı içinde toplam iç borçlanma tutarının 1.350.000.000,00 TL olarak gerçekleştiği ve yılı içinde toplam %10'luk sınırın 203.603.755,61 TL tutarında aşıldığı, aşan kısım için yapılan iç borçlanmalarda meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayının alınmadığı

tespit edilmiştir.

Bu durumun 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Borçlanma" başlıklı 68'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde "iç ve dış borç stoku" kavramları ile belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin borç limiti hesaplanırken hesaplamanın ayrı ayrı mı yoksa birlikte mi yapılacağı konularının Büyükşehir Belediyesi dahil diğer mahalli idareler tarafından farklı farklı anlaşılmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Borçlanma limitinin Büyükşehir Belediyesinin en son kesinleşmiş bütçe gelirleri üzerinden hesaplanarak yılı içerisinde yüzde onluk kısmını geçen her bir iç borçlanma için meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayının alınması gerekmektedir.

Mahalli idareler arasında uygulama birliğin sağlanmasını teminen, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Borçlanma" başlıklı 68'inci maddesinin; "iç ve dış borç stoku" ve "borçlanma limiti" kavramlarının aktif ve pasif vade uyumu ile gelir ve gider dengesi dikkate alınarak tanımlanması ile iç ve dış borçlanmayla ilgili uygulama usul ve esaslarını belirlemesini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 3: Belediyenin Borçlanma İşlemleri ile Belediye Şirketlerindeki Sermaye Artırılması İşlemlerinin Mevzuta Uygun Yapılmaması

Büyükşehir Belediye Meclisinin, borçlanma işlemleri ile Belediye şirketlerinde sermaye artırılması konularında 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na uygun olmayan şekilde Büyükşehir Belediye Başkanına yetki devrinde bulunduğu tespit edilmiştir.

Büyükşehir belediye meclisinin görevlerinin neler olduğu 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlenmemiştir.

5216 sayılı Kanunun 28'inci maddesinde "*Belediye Kanunu ve diğer ilgili Kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri ilgisine göre büyükşehir ve ilçe belediyeleri hakkında da uygulanır.*" denilmektedir.

Bu itibarla, büyükşehir belediye meclisinin görev ve yetkilerine ilişkin hususlar; 5216 sayılı Kanun, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile ve ilgili diğer kanunlarda düzenlenmiştir.

5393 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinde belediye meclisinin görev ve yetkileri sayılmıştır. Anılan maddesinin birinci fıkrasının;

(d) bendinde "*Borçlanmaya karar vermek.*",

(i) bendinde ise "*Bütçe içi işletme ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.*"

belediye meclisinin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

5216 sayılı Kanun'un "Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri" başlıklı 18'inci maddesinin (c) bendinde; "*c) Büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak.*" hükmüne yer verilmiştir.

5393 sayılı Kanun'un "Borçlanma" başlıklı 68'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (e) bentlerinde;

"d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

e) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile yapabilir."

denilmektedir.

Bu çerçevede, Belediyenin mali piyasalardan "borçlanması" ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olduğu şirketlerde "sermaye artırılması" konularında işlem tesis edilebilmesi için Büyükşehir Belediye Meclisinin karar alması gerekmekte olup, Belediye Meclisinin görev ve yetkilerini gerek 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda gerekse 5216 sayılı

Büyükşehir Belediye Kanunu'nda Büyükşehir Belediye Başkanına devredileceğine dair bir hükme yer verilmemiştir.

Danıştay 10. Dairesinin 2018/5547 Esas ve 2022/3535 Karar Nolu 23.11.2005 tarihli kararında; “*Genel olarak yetki devri, “bir konuda karar almak, eylemde bulunmak veya emir vermek hakkını başkalarına devretmek ve elde edeceği sonuçlardan onu sorumlu tutmak” biçiminde tanımlanmaktadır. Yetki devrinin, ancak kanunun açıkça izin vermesi halinde ve yine açıkça izin verdiği konular hakkında yapılabileceği ilgili kanunlarda ve yargı içtihatlarında kabul edilmektedir.*” denilmektedir.

Yapılan incelemede, Büyükşehir Belediye Meclisinin 28.11.2022 tarihli ve 624 sayılı Kararında yer alan “2023 Mali Yılı Bütçe Kararnamesi'nin;

20'nci maddesinde; “*Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile, bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olduğumuz şirketlerin hizmetlerinin yürütülmesi sırasında ihtiyaç duyulan finansmanın temini için, iç ve dış kaynaklı borçlanmalar çerçevesinde, yurtiçi bankaların ilgili şubelerinden, 5393 sayılı Kanun'un 68/d bendi uyarınca kesinleşmiş bütçe gelirinin bir buçuk katını geçmeyecek şekilde kredi kullanılabilmesi, ilgili bankalardan teminat mektubu alınabilmesi, rehin, kefalet ve temlik sözleşmelerinin imzalanabilmesi ve bunun karşılığında borçlanma yapılabilmesi, ayrıca gayrimenkul ipotegi ve teminat (teminat mektubu) vermeye, idaremiz adına, ulusal ve uluslar arası fon kuruluşlarından hibe yoluyla finansman temini sağlanması konusunda başvuru yapmaya, Büyükşehir Belediye Başkanı yetkilidir.*”,

21'inci maddesinde “*Sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olduğumuz, Belsan İmar İnşaat Gıda Sanayi ve Tic. AŞ, Beltur Sosyal Hizmetler Kültür Turizm San. ve Tic. AŞ, Beltaş İrnar Sanayi ve Ticaret AŞ, Şanbel Enerji Ticaret ve Sanayi AŞ, Belper Hizmet San ve Tic. AŞ Urfa Kültür ve Bilişim AŞ ve Belsun İnşaat San. ve Tic. Anonim Şirketlerine Sermaye artırılması konusunda, Büyükşehir Belediye Başkanı yetkilidir.*”

denilmek suretiyle Büyükşehir Belediye Meclisinin söz konusu hususlardaki yetkisini Büyükşehir Belediye Başkanına devrettiği görülmüştür.

Büyükşehir Belediyesinde, 2023 yılı faaliyet döneminde yukarıda yer verilen Büyükşehir Belediye Meclisinin genel yetki devrine istinaden mali piyasalardan borçlanma işlemleri ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olduğu şirketlerde genel kurul kararları ile sermaye artış işlemlerinin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Büyükşehir Belediyesinin iç ve dış borçlanma işlemleri ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olduğu şirketlerde sermaye artırılması konularında; gerek 5393 sayılı Belediye Kanunu, gerekse 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda açıkça yetki devri yapılabileceğine dair bir hükme yer verilmediğinden Büyükşehir Belediye Meclisine ait olan bu yetkilerin, Büyükşehir Belediye Meclisinin kararı ile Büyükşehir Belediye Başkanına devredilmesinde hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinde, her bir iç ve dış borçlanma talebi ile sermayesinin yarısından fazlasına sahip olduğu her bir şirket için sermaye artış talebi için ayrı ayrı olmak üzere Büyükşehir Belediye Meclisinde görüşülerek karar alınması, bu kararların uygulanmasına ilişkin iş ve işlemlerin Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından yürülmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Belediyenin Ortağı Olduğu Şirketlerde İdareyi Temsil Eden Yönetim Kurulu Üyeliğinin Usulüne Uygun Olarak Belirlenmemesi

Büyükşehir Belediyesinin pay sahibi olduğu sermaye şirketlerinde Belediye ve Bağlı Kuruluşunda yöneticilik sıfatını haiz olmayan kişilerin Belediye tüzel kişiliğini temsilen yönetim kurulu üyesi olarak görev aldığı görülmüştür.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 359'uncu maddesinin beşinci fıkrasında; "*Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerininin pay sahibi olduğu şirketlerde, sayılan tüzel kişiler veya bunların gerçek kişi temsilcileri yönetim kuruluna seçilebilir. Yönetim kurulu üye sayısı ikiden fazla olan şirketlerde üyelerin tamamının aynı kamu tüzel kişisinin temsilcisi olmaması şartıyla kamu tüzel kişisini temsilen birden fazla gerçek kişi yönetim kuruluna seçilebilir.*" denilerek kamu tüzel kişilerinin ya da bunların gerçek kişi temsilcilerininin pay sahibi oldukları şirketlerin yönetim kurullarına seçilebileceğine ilişkin genel bir hüküm getirilmiştir.

5393 sayılı Kanun'un "Şirket kurulması" başlıklı 70'inci maddesinde; "*Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabilir.*",

5216 sayılı Kanun'un "Şirket kurulması" başlıklı 26'ncı maddesinde ise; "*Büyükşehir belediyesi kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilir. Genel sekreter ile belediye ve bağlı kuruluşlarında yöneticilik sıfatını haiz personel bu şirketlerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabilirler.*"

hükümlerine yer verilmiştir.

Söz konusu mevzuatlar birlikte değerlendirildiğinde, belediye sermayesine sahip şirketlerde tüzel kişiliğin temsil yetkisi genel olarak 6102 sayılı Kanun'da, özel olarak ise 5216 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesi uyarınca, büyükşehir belediyesinde yöneticilik sıfatına sahip kişiler, belediye tüzel kişiliği adına belediye şirketlerinin yönetim kurulunda görev alabilecekler, bunların dışındaki kişilerin görev alması ise, mevzuata uygun olmayacaktır.

Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik'in "Kadroların tespiti" başlıklı 9'uncu maddesinin ikinci fıkrasında; *"Bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-2 Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro Standartları Cetvellerinde belirtilen birim müdürlüğü ve üstü yönetici kadro unvanları ile Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-3 Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Kadro Unvanları Listelerinden (I), (II) ve (III) sayılı listelerde belirtilen unvanlar kullanılarak idarî birimler oluşturulur. Birim müdürlüğü ve üstü yönetici kadro unvanları hizmet gereklerine uygun olarak belirlenir ve fiilen icra edilmeyen hizmetlere ilişkin kadro unvanları kullanılamaz."* hükümlerine yer verilerek müdür ve üstü kadroların yönetici sıfatını haiz olduğu açıklanmıştır.

Bu bağlamda belediye iştiraki şirketlerde, belediye ve bağlı kuruluşlarından görevlendirilecek yönetim kurulu üyelerinin müdür ve üstü kadrolarda yer alan yönetici sıfatına haiz kişiler arasından seçilmesi gerektiği, Belediye ve bağlı kuruluşlarında yöneticilik sıfatına haiz olmayan kişilerin söz konusu şirketlerde yönetim kurulu üyesi olarak görev almasının ise yukarıda açıklanan mevzuata uygun olmayacağı değerlendirilmektedir.

Yapılan incelemede, Büyükşehir Belediyesinin sermayesinin yarısından fazlasına sahip olduğu şirketlerden; BELPER AŞ'nin yönetim kurulu üyelerinden birinin ŞUSKİ Genel Müdürlüğünde, birinin de Büyükşehir Belediyesinde "işçi" statüsünde çalıştığı, Kültür AŞ yönetim kurulu üyelerinden ikisinin ise Büyükşehir Belediyesinde tedviren şube müdürü olarak görev yaptığı tespit edilmiştir.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 26'ncı maddesi uyarınca belediye ve bağlı kuruluşlarında işçi ve tedviren şube müdürü olarak görev yapan ve yöneticilik sıfatını

sahip olmayan personelin Belediyenin iştiraki olan şirketlerin yönetim kurullarında görev alması mevzuata uygun değildir.

BULGU 5: Büyükşehir Belediyesi Tarafından İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Verilen İşyerlerinin İlan ve Reklam Vergisi Mükellefiyetinin Bulunmaması

Büyükşehir Belediyesi tarafından işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilen iş yerleri arasında ilan ve reklam vergisi mükellefiyeti tesis edilmeyenler olduğu görülmüştür.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre "*büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerleri büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerleri*",

(j) bendine göre "*gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhî müesseseleri*"

(l) bendine göre "*yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparkları*",

(t) bendine göre "*imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları*",

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 80'inci maddesine göre "*akaryakıt istasyonlarını*" ve

6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 5'inci maddesinin yedinci fıkrasına göre "*alışveriş merkezlerini*",

Ruhsatlandırmak yetkisi büyükşehir belediyelerine tanınmıştır.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 12'inci maddesinde ise Belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan her türlü ilan ve reklamın, ilan ve reklam vergisine tabi olacağı belirtilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinin "*Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar*

üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek (...)” hükmü ile büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluğunda olan yerler belirlenmiştir.

5216 sayılı Kanun’un “Büyükşehir belediyesinin gelirleri” başlıklı 23’üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde de “7’nci maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar ile bu alanlara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri” büyükşehir belediyelerinin gelirleri arasında sayılmıştır.

Yapılan incelemede, Büyükşehir Belediyesi tarafından işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilen ve bulvar, cadde veya ana yollar üzerinde bulunan bazı işyerlerinin ilan ve reklam vergisi mükellefiyet kaydının bulunmadığı, vergilendirmeye ilişkin olarak ruhsatlandırma birimi ile tahakkuk birimi arasında entegrasyonun olmadığı, ayrıca bazı ilçe belediyelerinde Büyükşehir Belediyesi’nin yetki alanına dahil olan cadde, bulvar, yollar ve bunlara cephesi bulunan binalar üzerindeki ilan ve reklam vergilerine ilişkin tahakkuk, takip, tahsilat süreçlerinin etkin işlemediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Büyükşehir Belediyesi’nin yetkisi kapsamında bulunan işyerlerinin tespitinin yapılarak ilan ve reklam alanları kullanan işyerleri için vergi mükellefiyeti tesis edilmesi, vergilendirme süreçlerine yönelik olarak birimler arası bilgi akışının sistematik hale getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Büyükşehir Belediyesinin Mülkiyetindeki veya Tasarrufundaki Bazı Taşınmazların Ecrimisil Karşılığı Kullandırılması ve Bu Uygulamanın Olağan Bir Taşınmaz Kiralama Yönetimi Şekline Dönüşmüş Olması

Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetindeki veya tasarrufundaki bazı taşınmazların ihale yapılmaksızın, işgalci durumda bulunan gerçek veya tüzel kişilere ecrimisil alınarak kullandırıldığı ve bu şekilde taşınmazların ecrimisil karşılığı kullandırılması usulünün olağan bir taşınmaz yönetimi haline dönüştürüldüğü görülmüştür.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun 1’inci maddesinde; belediyelerin kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi işlerinin bu Kanun’da yazılı hükümlere göre yürütüleceği ifade edilmiştir.

2886 sayılı Kanun’un “Ecrimisil ve Tahliye” başlıklı 75’inci maddesinde ise; “Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları ve Vakıflar Genel

Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların, gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden, bu Kanunun 9 uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerlendirme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, Hazinesinin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve fuzuli şagilin kusuru aranmaz. ... Kira sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren, işgalin devam etmesi halinde, sözleşmede hüküm varsa ona göre hareket edilir. Aksi halde ecrimisil alınır. İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edilir.” denilmektedir.

Yine, 5393 sayılı Kanun’un 15’inci maddesinde, 2886 sayılı Kanun’un 75’inci maddesi hükümlerinin belediye taşınmazları hakkında da uygulanacağı belirtildiğinden İdare taşınmazlarının işgal edilmesi halinde, işgalcilerden ecrimisil alınması ve taşınmazın tahliyesinin sağlanması hakkında da söz konusu Kanun’un 75’inci madde hükümleri uygulanmalıdır. Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeye göre, İdareye ait olan veya yetki ve sorumluluk bölgesinde bulunup da kamuya terkini yapılan taşınmazlarda herhangi bir işgal vuku bulduğunda, bunlar için hem geriye doğru 5 yılı geçmeyecek şekilde ecrimisil tespit edilerek tahsil edilmeli hem de 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun 75’inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca konu mülki amire intikal ettirilerek söz konusu taşınmazın tahliyesi sağlanmalıdır. Aksi bir durum, yani fuzuli şagilin ödemesi için tespit edilen ecrimisil bedelinin kira ödemesi gibi kabul edilerek işgalin ileriye doğru devam ettirilmesi, 2886 sayılı Kanun’un her türlü satış ve kiralama gibi hususlarda ihale yoluna gidilmesi gerektiğini ifade eden amir hükümlerine aykırı olacaktır,

Ayrıca mevzuata aykırı bu gibi bir uygulama idare malını haksız ve hukuksuz bir şekilde işgal edenin ödüllendirmesi sonucunu da doğuracaktır. Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik’te ecrimisil; taşınmazın idarenin izni dışında gerçek veya tüzel kişilerce işgal veya tasarruf edilmesi sebebiyle idarenin bir zarara uğrayıp uğramadığına veya işgalcinin kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın idarece talep edilen tazminat olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple ecrimisilin konusu olan işgal, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradeleri ile kurduğu kira sözleşmesine benzetilmemeli, niteliği itibarıyla haksız bir eylem sayılmalı, dolayısıyla geçmişe ilişkin bir işlem olarak değerlendirilmeli ve işgal sonlandırılmalıdır.

Ayrıca 2886 sayılı Kanun'un 75'inci maddesinde, ecrimisile itiraz edilmemesi halinde yüzde yirmi; peşin ödenmesi halinde ise ayrıca yüzde onbeş indirim uygulanacağı ifade edilmiştir. Hukuksuz bir şekilde bu yerleri işgal eden kişiler ayrıca bu indirimlerden de faydalanarak rayiç kira bedellerinin çok altında bu yerleri kullanmaya devam etmektedirler.

Büyükşehir Belediyesinin tapuda kendi adına tescilli olan taşınmazları ile tapuda kayıtlı olmamakla birlikte Belediyenin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazların incelenmesi neticesinde, 31.12.2023 tarihi itibarıyla 1.172 adet taşınmazın ecrimisil karşılığında taşınmazların işgaline süreklilik kazandırılarak kullanıldığı, söz konusu taşınmazların; 865 adedinin Şanlıurfa Ticaret Merkezi Yerleşkesindeki dükkanlardan, 187 adedinin merkez ve diğer ilçelerdeki hal pazarı, hayvan pazarındaki dükkanlardan, 160 adedinin ise ticari nitelik taşıyan restoran, büfe, kafe, çay bahçesi, dükkan vb. vasıflı taşınmazlardan oluştuğu tespit edilmiştir.

Büyükşehir Belediyesinin mülkiyetindeki veya hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazların mevzuatında belirtilen şekilde ihale yapılarak kiraya verilmesi ve kira sözleşmesinin yapılması mevzuat gereği olduğundan, ecrimisilin kiralama yöntemi gibi değerlendirilerek olağan bir taşınmaz yönetim şekline dönüştürülmesinin mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

BULGU 7: Daimi Muafıklar Kapsamında Olmasına Rağmen Belediyenin Tasarrufu Altındaki Taşınmazlar İçin Emlak Vergisi Ödemesi

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na göre daimi muafıklar kapsamında olmasına rağmen Belediyenin tasarrufu altındaki taşınmazlar için emlak vergisi ödediği görülmüştür.

Mülkiyeti kamuya yararlı olmayan bir Vakfa ait olan Pafta No:57, 58, 59, Ada No: 114, Parsel 6 ve 7'de kayıtlı taşınmazların Belediye tarafından gerekli imar değişiklikleri yapılarak ticaret merkezi yapmak üzere kiralanmasına ilişkin olarak Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ile ilgili Vakıf arasında 27.07.2005 tarihinde İşbirliği ve Kiralama Protokolü yapılmıştır. Protokolle Vakfa ait taşınmazın Belediye tarafından kiralanarak proje kapsamında ilgili taşınmaz üzerinde sebzeciler hali, şıra hali, kuru gıda toptancıları, rezerv site alanları, yeşil alan, ticaret alanları, otopark, sosyal tesisler içeren ticaret merkezi yapılması amaçlanmıştır.

Söz konusu Protokol ile mülkiyeti Vakfa ait arsa üzerine tüm masrafları Belediye tarafından karşılanmak üzere proje kapsamında taşınmazlar yapılacağı ve bu taşınmazlara ilişkin kira, tahsis ve her ne ad altında olursa olsun elde edilecek gelirlerin tamamının

Belediyeye ait olacağı, protokolün sona ermesi ile birlikte hiçbir işleme gerek kalmaksızın söz konusu taşınmazların Vakfa terk edileceği hüküm altına alınarak 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde konu değerlendirildiğinde İrtifak Hakkı (Üst Hakkı) tesis edildiği anlaşılmıştır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun;

“Üst hakkı” başlıklı 726’ncı maddesine göre; *“Bir üst irtifakına dayalı olarak başkasına ait bir arazinin altında veya üstünde sürekli kalmak üzere inşa edilen yapıların mülkiyeti, irtifak hakkı sahibine ait olur...”*

Konu ve tapu kütüğüne kayıt” başlıklı 826’ncı maddesine göre; *“Bir taşınmaz maliki, üçüncü kişi lehine arazisinin altında veya üstünde yapı yapmak veya mevcut bir yapıyı muhafaza etmek yetkisi veren bir irtifak hakkı kurabilir.”*

“Tescil” başlıklı 780’inci maddesine göre; *“İrtifak hakkının kurulması için tapu kütüğüne tescil şarttır. İrtifak hakkının kazanılmasında ve tescilinde, aksi öngörülmemiş olmadıkça taşınmaz mülkiyetine ilişkin hükümler uygulanır.”*

Denilerek üst hakkının, başkasına ait bir arazinin altında ya da üstünde üçüncü kişi lehine inşa yapma yetkisi vermek üzere kurulan bir irtifak hakkı olduğu hüküm altına alınmıştır. Üst hakkında arazinin mülkiyeti mal sahibine ait olmakla birlikte, arazi altında ya da üstünde sürekli kalmak üzere inşa edilen yapıların mülkiyeti ise irtifak hakkı (Üst hakkı) sahibine aittir. Ayrıca irtifak hakkı tapu kütüğüne tescil ile kurulan bir haktır.

Protokol çerçevesinde Belediye tarafından Şanlıurfa Ticaret Merkezi'nin (ŞUTİM) yapılarak hizmete açıldığı, ancak inşa edilen yapıların yapı ruhsatının olmadığı, dolayısıyla da irtifak hakkına ilişkin tapu kütüğüne tescil yapılmadığı ve bu nedenle yerleşkenin vasfının arsa olarak devam ettiği anlaşılmıştır. Ayrıca, 20.02.2010 tarihinde yapılan Ek Protokol ile Belediyeye kiralanmış arazinin ve inşa edilen taşınmazların emlak vergilerinin Belediye tarafından karşılanacağına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun “Daimi muafıklar” başlıklı 4’üncü maddesine göre; özel bütçeli idarelere (Mazbut vakıflar dahil), il özel idarelerine, belediyelere, köy tüzel kişiliğine, kanunla kurulan üniversitelere ve Devlete ait binaların bina vergisinden daimi olarak muaf olmasına karşılık, yapılan incelemede Ek Protokole istinaden ŞUTİM yerleşkesinin yer

aldığı parselde kayıtlı taşınmazlara ait emlak vergilerinin her yıl Belediye tarafından ilgili ilçe belediyesine ödendiği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, Belediyenin Vakfa ait arazi üzerinde yaptığı ve malik gibi tasarruf ettiği taşınmazlar için tapu kütüğüne tescil işleminin tesis edilmemesi ve bu nedenle Emlak Vergisi Kanunu'na göre daimi muafliklar kapsamında olunmasına rağmen emlak vergisi ödenmesi mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, Belediyenin irtifak hakkına sahip olduğu taşınmazlara ilişkin tapu tescil işlemlerinin yapılması, Yerleşkede bulunan yapıların yapı ruhsatlarının ve yapı kullanım izin belgelerinin alınarak, Emlak Vergisi Kanunu kapsamında muaf olunmasına yönelik süreçlerin ivedilikle tamamlanması gerekmektedir.

BULGU 8: Hurda Niteliğindeki Varlıklara Yönetmelik Hükümlerinin Uygulanmaması ve Muhasebe Hesaplarının Gerçeği Yansıtması

Belediyenin hurdaya ayrılan ya da kullanım olanağını yitiren varlıklarının bulunduğu ve dönem içerisinde hurda satışı yapıldığı halde 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına dönem içerisinde kayıt yapılmadığı, bazı hurda malzemelerin ise varlık hesaplarıyla ilişkilendirilmeden satıldığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde hurda malların, ekonomik ömrünü tamamlamış olan veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle alınış amaçları doğrultusunda kullanılması imkânı kalmayan ya da tamiri mümkün veya ekonomik olmayan arızalar nedeniyle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılan taşınırlar ile üretim sırasında elde edilen kırıntı, döküntü ve artık parçalar olduğu belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in 28'inci maddesinde ise ekonomik ömrün tamamlamış veya kullanımında yarar görülmeyen taşınırların, mevzuatta uygun görülen usullerle kurulacak komisyon tarafından hurdaya ayrılmasına karar verileceği ve Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağına dayanılarak düzenlenecek Taşınır İşlem Fişiyle kayıtlardan düşüleceği belirtilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı ile ilgili 224'üncü maddesinde; *“Kullanılma olanaklarını yitiren maddi duran varlıklar kayıtlı değerler üzerinden bu hesaba borç, ilgili maddi duran varlık hesabına alacak; ayrılmış olan amortisman tutarı 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına*

alacak, 257 Birikmiş Amortismanlar Hesabına borç kaydedilir” denilmek suretiyle söz konusu hurda taşınırların muhasebe kayıtlarının nasıl yapılacağı açıklanmıştır.

2023 yılı içerisinde Belediyenin harcama birimlerince kullanım olanağını yitirmesi sebebiyle Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı düzenlenerek hurdaya ayrılan varlıkların 294 hesabına alınmadığı ve devir yevmiyesiyle geçmiş yıllardan da devreden bir hurda kaydı olmadığı tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 48'inci maddesinde, kamu idarelerine ait malların edinme, yönetim, kullanma ve elden çıkarma işlemlerinin mevzuatında öngörülen kurallar dâhilinde hizmetin amacına uygun olarak verimlilik ve tutumluluk ilkesine göre yapılacağı belirtilmiştir. Bu ilkelere aykırı eylem ve işlemlerden doğacak zararlardan, malların yönetimi veya kullanılması hususunda yetki verilenlerin, mevzuatın amir hükmü gereği mali ve hukuki sorumluluğu doğacaktır.

294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının gerçek durumu yansıtmaması, mali tabloların doğruluğunu ve güvenilirliğini etkilediği gibi taşınır mal yönetiminin sağlıklı yürütülmesine de engel olmaktadır.

Hurdaya ayrılan taşınırların kayıtlı değerleri ile ilgili varlık hesaplarından 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabına, bu taşınırlar için ayrılan amortismanların ise 299 Birikmiş Amortismanlar Hesabına aktarılması, hurda mallardan satış ya da diğer yollarla elden çıkartılacaklar ile bu mallara ait amortismanların ise ilgili hesaplardan çıkış yapılmak suretiyle varlık hesaplarıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Toplu Taşıma Gelir Desteğinin İndirimli ve Ücretsiz Yolcu Sayısı/Biniş Sayısı Esas Alınmadan Yapılması

Toplu taşıma gelir desteğinin indirimli ve ücretsiz yolcu/biniş sayısı esas alınmadan ulaşım hizmetlerini yürüten belediye şirketinin faaliyet zararını karşılamak üzere aktarıldığı, dolayısıyla Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu Hesabının doğruyu yansıtmadığı görülmüştür.

5216 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesine göre Büyükşehir belediyeleri; kendilerine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilmektedirler. Yine aynı maddeye göre; mülkiyeti veya tasarrufundaki hafriyat sahalarını, toplu ulaşım hizmetlerini, sosyal tesisler, büfe, otopark ve çay bahçelerini belediye veya bağlı kuruluşlarının %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu

hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebilmektedirler.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi anılan Kanun maddesi hükmü gereği toplu ulaşım hizmetlerinin işletme yetkisini BELSAN AŞ'ye devretmiştir. Şirketin faaliyet alanının önemli bir kısmını toplu ulaşım hizmetleri oluşturmaktadır. Toplu ulaşım hizmetlerinin işletme yetkisi Şirkette olup, şehir içi toplu taşıma hatlarının ücret tarifelerini belirleme yetkisi ise, Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Koordinasyon Merkezinde bulunmaktadır.

Şirket, toplu taşıma hizmetlerini yerine getirirken; akaryakıt, personel, bakım-onarım, amortisman vb. giderlerine katlanmakta, bu maliyet kalemlerinin karşılanması için gerekli olan gelir ise, belirlenen ücret tarifeleri ile karşılanmaktadır.

Ayrıca 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7'nci maddesinde "*....Büyükşehir belediyeleri, kendisinden izin veya ruhsat almak ya da hat kiralamak suretiyle çalışan ve toplu taşıma hizmeti yürüten gerçek ve tüzel kişilere; nüfus, hattın uzunluğu ve hattı kullanan sayısı kriterlerini esas alarak tespit edeceği hatlardaki toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz veya indirimli olarak yararlananlara ilişkin gelir desteği ödemesi yapabilir.*" Hükmüne istinaden Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından Şirkete toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz ve indirimli yararlanan vatandaşlar için gelir desteği sağlanmaktadır.

Ancak yapılan incelemede; 2023 Yılı içerisinde 22.796.997 adet indirimli, 8.833.804 adet ücretsiz biniş için toplam 190.924.526,50 TL gelir desteği yapılması gerekirken, Şirkete gelir desteği olarak aktarılan tutarın 403.830.000,00 TL olduğu, başka bir ifadeyle; indirimli ve ücretsiz yolcu/biniş sayısı esas alınmadan mevzuata aykırı bir şekilde 212.905.473,50 TL'nin Şirketin faaliyet zararını dolaylı olarak sübvans etmek için aktarıldığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında her ne kadar; indirimli ve ücretsiz yolcu başına verilecek gelir desteğinin encümen kararına istinaden araç uzunluğuna göre belirlendiği, toplu taşıma hizmetinin ihale ile yapılması halinde fazladan %20 KDV, damga vergisi gibi ödemeler nedeniyle gider kalemlerinin arttırılmış olacağı ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7'nci maddesinde "Kişi bazında destek yapılacaktır" ibaresinin bulunmadığı ifade edilmiş olsa da;

Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 14.01.2022 tarih ve 66 nolu kararıyla yolcu başına ve özel halk otobüsleri ve BELSAN AŞ için ayrı ayrı olmak üzere gelir desteğinin belirlenmesi

yetkisinin Büyükşehir Belediye Encümenine verildiği, Büyükşehir Belediye Encümeni tarafından gelir desteğinin belirlenmesinde araç uzunluklarının esas alındığı anlaşılmıştır. Ancak bulguda da yer verildiği üzere, 2023 Yılı içerisinde indirimli ve ücretsiz biniş için yapılması gereken gelir desteğinin çok üzerinde Şirket'e aktarımda bulunduğu, Kanun'un sadece toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz veya indirimli olarak yararlananlar için öngördüğü gelir desteği uygulamasının Büyükşehir Belediyesinde bu amacından uzaklaşarak tamamen Şirketin faaliyet zararını dolaylı olarak sübvans etmek için kullanılan bir araç olduğu görülmüştür.

Ayrıca Bulguda, toplu taşıma hizmetinin ihale ile yapılmasına ilişkin herhangi bir öneri niteliğinde ifadeye yer verilmemiş olup, belediye şirketi olmanın yanı sıra 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri doğrultusunda faaliyetlerini yürüten Şirket'in faaliyet zararını karşılamak üzere aktarılan gelir desteğinin Kanun'da yer verilen düzenlemenin amacına uygun olmadığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2023 Yılı Bilançosunda 590 Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu Hesabının 1.233.769.504,71 TL olması gerekirken 1.020.864.031,21 TL olduğu görülmüştür. Dolayısıyla toplu taşıma gelir desteğinin mevzuata aykırı bir şekilde yapılması nedeniyle Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu Hesabında 212.905.473,50 TL hataya sebebiyet verilmiş olup Şirketin mali sürdürülebilirliğini sağlamak üzere gerekli tedbirlerin alınması ve Belediye tarafından bu kapsamda sağlanacak desteklerin mevzuata uygun olarak yapılması gerekmektedir.

BULGU 10: İlaçlama Faaliyetlerinden Bir Kısımının İlçe Belediyelerine Devredilmesi

Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen ilaçlama faaliyetlerinden bir kısmının ilçe belediyelerine devrinden önce yapılan ön çalışmada bu hizmetlerin etkin, etkili ve ekonomik olarak yürütülebileceğine dair objektif değerlendirmelere yer verilmeden ilgili ilçe belediyelerine devredildiği ve söz konusu belediyelerce anılan hizmetlerin maliyet etkin olarak yerine getirilemediği tespit edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde; *"Bu Kanunun amacı, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali*

yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolü düzenlemektir.” hükmü yer almaktadır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin 2023 yılı faaliyetlerinin incelenmesi sırasında; daha önce Büyükşehir Belediyesi tarafından yerine getirilen vektörle mücadele (erişkin hale gelen ve üreyen sivrisinekler ile yapılan mücadele) çalışmasının bir kısmınının 10.01.2023 tarihli ve 18 sayılı Meclis Kararı ile ilçe belediyelerine devredildiği ve devredilen görevler sebebiyle ilçe belediyelerinin Büyükşehir Belediyesinin aynı görevi yürütmek için katlandığı maliyetlerden çok daha fazlasına katlanmak durumunda kaldığı görülmüştür.

Tablo 11: Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin Vektörle Mücadele Maliyetlerinin Karşılaştırması

İlçelerin Adı	Nüfus	Yüz Ölçümü (Km'2)	Meclis Kararınca Ayrılan Tutar (TL)	İhale Kapsamında İlaç Tutarları (TL)	Toplam İhale Tutarı (TL)
Büyükşehir (Haliliye/Eyyübiye/Kara köprü/Birecik)	1.046.000	5.500	0	5.842.000,00	5.842.000,00
Akçakale	113.194	1.048	1.955.000,00	13.133.000,00	15.300.517,00
Bozova	58.565	1.286	1.220.000,00	13.030.000,00	15.266.760,00
Ceylanpınar	87.684	2.031	1.955.000,00	16.276.500,00	16.685.000,00
*Halfeti	41.142	653	800.000,00	-	-
Harran	87.843	887	1.550.000,00	13.661.000,00	15.364.260,64
Hilvan	42.829	1.118	1.000.000,00	6.265.000,00	7.349.000,00
Siverek	258.264	3.859	4.965.000,00	4.005.000,00	8.541.050,00
Suruç	104.302	735	1.580.000,00	4.995.000,00	4.955.000,00
Viranşehir	195.910	2.034	3.425.000,00	20.275.000,00	29.685.430,00

* EKAP kayıtlarında; Halfeti ilçesinin 2023/168322 kayıt numaralı ilaçlama ihalesinin sözleşme bedeli 21.300.000,00 TL görünmekle beraber ihale dosyasına ulaşamadığı için hesaplamalara dahil edilmemiştir.

Tabloda yer verilen bilgiler ile İdarenin katlandığı maliyetler değerlendirildiğinde;

Büyükşehir Belediyesinin; Şanlıurfa İlinin nüfus olarak %51'ine, yüzölçümü olarak %28'ine denk gelen 4 ilçenin ilaçlama faaliyetleri için 5.842.000,00 TL'si ilaç bedeli, 3.248.000,00 TL'si bu hizmetlerde kullanılan araçlar için ayrılan amortismanın tutarı, 2.440.000,00 TL'si akaryakıt bedeli ve 2.400.000,00 TL'si de bu hizmeti yerine getirebilmek için gerekli personele yol-yemek yardımı dahil personel ödemesi olmak üzere toplam 13.930.000,00 TL maliyet bedeli üzerinden vektörle mücadele hizmetini etkin bir şekilde yürüttüğü tespit edilmiştir.

Ayrıca Büyükşehir Belediyesi, bahsi geçen hizmette kullanılacak etken maddelerin cinsi, etken maddelerin oranları, ilaçlama faaliyetlerinin dönemleri, haşerelerin ilaçlara bağımlılığı vb. teknik konularda üniversitelerle ortak projeler kapsamında bilgi alışverişinde bulunarak süreçleri maliyet etkinliğinin ötesinde biyolojik mücadele kapsamında da sağlıklı olarak yürütmektedir.

Büyükşehir Belediyesinin ilaçlama faaliyet alanı dışında kalan 9 ilçe ise Şanlıurfa ilinin nüfus olarak %49'u ve yüzölçümü olarak %72'sini oluşturmakla beraber, 9 ilçe tarafından vektörle mücadele kapsamında yapılan ihalelerin toplam bedelinin 113.147.017,64 TL'ye ulaştığı, bu çerçevede sadece ilaç gideri olarak 91.640.500,00 TL harcama yapıldığı görülmüştür.

Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararında ise devredilen hizmetin 9 ilçe belediyesine maliyeti 2023 yılı için 18.450.000 TL olarak hesaplanmış, bu tutarın da %30'unun ilçenin yüzölçümüne, %70'inin ilçenin nüfusuna oranlanarak ilgili idarelere ödenek olarak aktarılacağı karara bağlanmıştır.

İlaçlama hizmet için Büyükşehir Belediyesince ilçe belediyelerine aktarılan ödenek tutarı ile ilçe belediyelerinin bu hizmet için katlandığı maliyetler karşılaştırıldığında, söz konusu hizmetin ilçe belediyelerince 94.697.017,64 TL tutarında ve 5,1 katı fazlası ile yürütüldüğü görülmektedir. Hatta Büyükşehir Belediyesinin ilaçlama faaliyet alanı dışında kalan her bir ilçenin tek başına sadece ilaç gideri tutarının, Büyükşehir Belediyesinin söz konusu hizmet için katlandığı tüm maliyet kalemlerinden yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan değerlendirmeler neticesinde vektörle mücadele hizmetinin; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Amaç" başlıklı 1'inci maddesinde Kanun'un amacı olarak belirtilen kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılmasını ve vektörle mücadelenin daha sağlıklı yürütülmesini sağlamak amacıyla alanında uzman personele sahip ve maliyetleri çok daha düşük seviyede bulunan Büyükşehir belediyesi tarafından tek elden yürütülmesi gerektiği düşünülmektedir.

BULGU 11: İlçe Belediyelerince Toplanan Çevre Temizlik Vergisine İlişkin Payların Takibinin Yapılmaması

İlçe belediyeleri tarafından tahsil edilerek Büyükşehir Belediyesine gönderilmesi gereken çevre temizlik vergilerine ilişkin payların aktarılmadığı görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun mükerrer 44'üncü maddesinde çevre temizlik vergisine ilişkin düzenlemeler yapılmış olup, büyükşehir belediyeleri sınırları içerisindeki konutlara ilişkin çevre temizlik vergisinin su ve kanalizasyon idareleri tarafından, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait verginin ise ilgili belediyelerce tahsil edileceği belirtilmiştir.

Aynı maddenin devamında; su ve kanalizasyon idareleri ve ilçe belediyelerinin, tahsil ettikleri çevre temizlik vergisi ve gecikme zammı toplamının yüzde yirmisini, bir bildirim ile ertesi ayın yirminci günü akşamına kadar büyükşehir belediyesine bildirmesi ve aynı süre içinde ödemesi gerektiği ifade edilerek, tahsil ettikleri vergiyi veya gecikme zammını bu süre içinde yatırmayan idarelerden, bu tutarların 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı uygulanarak tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir belediyesinin gelirleri" başlıklı 23'üncü maddesinin ikinci fıkrasında ise, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşları ile ilçe belediyelerinin; tahsil ettikleri vergiler ve benzeri malî yükümlülüklerden birbirlerine ödemeleri gereken paylar ile su, atık su ve doğalgaz bedellerini zamanında yatırmadıkları takdirde, ilgili belediye veya bağlı kuruluşun talebi üzerine söz konusu tutarın, İller Bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçe vergi gelirleri payından kesilerek alacaklı belediyenin hesabına aktarılacağı belirtilmiştir.

Ancak yapılan incelemede; Şanlıurfa ili sınırları içinde bulunan 13 ilçe belediyesinden yalnızca 3 tanesinin çevre temizlik vergisi payını tam aktardığı, kalan 10 ilçenin söz konusu payları hiç göndermediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, çevre temizlik vergisi paylarının tahakkuk ve tahsil süreçlerinin yasal yetkiler çerçevesinde takip edilmesi ve gerekli hallerde yukarıda yer verildiği üzere 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 23'üncü maddesi kapsamında işlem tesis edilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 12: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Belediyede çalışan işçilerin sosyal hakları olan yıllık ücretli izinlerinin zamanında düzenli olarak kullandırılmadığı ve bu nedenle birikmiş yıllık izin sürelerinin bulunduğu görülmüştür.

Anayasa'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların hakkı olduğu ve bu haklar ile şartlarının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde yıllık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık izninin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu'na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun'un 103'üncü maddesinde ise yıllık ücretli izni bu Kanun'un 56'ncı maddesine aykırı olarak bölen veya hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için ikiyüzyirmi Türk Lirası (2023 yılında 1.683 TL) idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı'nın 30.06.2021 tarih ve 31527 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu 2021/14 sayılı Genelge'sinde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içinde kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin ilgili yıl içerisinde, önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık izin sürelerinin de yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan düzenlemelere göre işverenin yıllık izinleri kullandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve işçinin de izin hakkından feragat etmesi mümkün

değildir. Diğer taraftan işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmekte ve yıllık izin karşılığı yapılacak olan bu ücret ödemesi de işçinin son ücreti üzerinden yapılacağından yüksek tutarlarda ödeme yapılmasına neden olmaktadır. Ayrıca Anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103'üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Yapılan incelemede Belediyede görev alan 1934 işçiden 1015'inin 100 ile 200 gün arasında, 134'ünün 200 ile 300 gün arasında, 12'sinin 300 ile 400 gün arasında, 4'ünün 400 ile 500 gün arasında, 1'nin ise 600 günün üzerinde kullanmadığı izinlerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği yıllık izin hakları işçinin son ücreti dikkate alınarak izin ücreti ödeneceğinden idareler açısından öngörülemeyen giderlerin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Belirtilen mevzuat hükümleri ve yapılan açıklamalar çerçevesinde Belediyede çalışan işçilerin yıllık ücretli izinlerinin, mevzuata uygunluk ve belediyeye ek mali külfet getirmemesi amacıyla biriktirilmeden, zamanında ve düzenli olarak kullandırılması sağlanmalıdır.

BULGU 13: İşletilmesi Devredilemeyecek Olan Belediye Mülkiyetindeki Yerlerin İhale Yapılmadan Belediye Şirketlerine Devredilmesi

Büyükşehir Belediyesinin mülkiyeti altında bulunan taşınmazlardan; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 26'ncı maddesi kapsamı dışında kalan taşınmazlar ile tesislerin işletilmesinin ihalesiz olarak, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 26'ncı maddesi kapsamındaki bir kısım ticari ünite ve yerlerin ise süre ve bedel belirtilmeksizin bedelsiz olarak Belediye şirketlerine devredildiği görülmüştür.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Şirket Kurulması" başlıklı 26'ncı maddesinde; "... Büyükşehir belediyesi, mülkiyeti veya tasarrufundaki hafriyat sahalarını, toplu ulaşım hizmetlerini, sosyal tesisler, büfe, otopark ve çay bahçelerini işletebilir; ya da bu yerlerin belediye veya bağlı kuruluşlarının % 50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketler ile bu şirketlerin % 50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebilir." denilmektedir.

Anılan madde hükmünde özel bir düzenlemeye yer verilerek, belirtilen alanların ihale yapılmaksızın belediyenin şirketlerine işletilmek üzere devredilebilmesine imkân tanınmıştır.

Söz konusu yerler tahdidi olarak sayıldığından, bunların dışında kalan yerlerin Büyükşehir Belediyesinin %50 sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere dahi ihalesiz olarak devri mümkün değildir.

Ayrıca, belirtilen yerlere ilişkin işletme devirlerinde belediye meclisince işletme süre ve bedelinin belirlenmesi aynı madde hükmü gereğidir.

5216 sayılı Kanun'un "Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri" başlıklı 18'inci maddesinin (f) bendi ile Belediye Başkanına Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek" görevi verilmiş olup, Belediye Başkanının 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde hükme bağlandığı üzere sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde kullanımını sağlamak konusunda meclislerine karşı sorumlulukları mevcuttur.

Belediyenin bedelsiz olarak şirketlerine yaptığı kiralama her ne kadar sosyal belediyeçilik anlayışı esasında yapılmışsa da 5018 sayılı Kanun'un kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde kullanımını sağlama amacıyla bağdaşmamaktadır. Bu nedenle "belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle" ifadesinin kanunun amacına uygun olarak yorumlanmadığı düşünülmektedir.

Yapılan incelemede; Büyükşehir Belediyesi tarafından 5216 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesi kapsamı dışında kalan; Asfalt ve Konkasör Şantiyesi Kilit Taşı Fabrikası, hizmet binaları, dükkanlar, Şanlıurfa Bilim ve Teknoloji Merkezi gibi yerlerin belediye şirketlerine işletme devirlerinin yapılmış olduğu, bu yerlerden bir kısmına ilişkin işletme devrinde bedel ve süre de belirlenmediği tespit edilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 26'nci maddesi hükümleri uyarınca Belediye şirketlerine işletme hakkını bedelsiz devir yapamayacağı, bu uygulamanın 5018 sayılı kanunun kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde kullanımını sağlama amacıyla bağdaşmadığı, bu bağlamda "belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle" ifadesinin kanunun amacına uygun olarak yorumlanmadığı düşünülmektedir.

Bu itibarla, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 26'nci maddesi kapsamı dışında kalan ve yukarıda örnekleri ile belirtilen yerlerin, belediye şirketlerine ihalesiz olarak işletme devrinin yapılması ya da işletme devirlerinde bedel veya süre belirlenmemesi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

BULGU 14: Kredi Kartları ile Yapılan Tahsilatın Yasal Süresi İçerisinde Banka Hesaplarına Geçmemesi

Kredi kartı ile yapılan tahsilat tutarlarının banka hesaplarına yirmi gün içinde aktarılmadığı görülmüştür.

08.03.2019 tarihli ve 30708 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Hazinesi Yönetmeliği'nin "Uygulama ve kullanılacak araçlar" başlıklı 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında;

"18/6/2011 tarihli ve 27968 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Ödeme ve Tahsilat İşlemlerinin Elektronik Ortamda Gerçekleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar hükümleri saklı kalmak kaydıyla kurumlar; faaliyetleri kapsamında yaptıracakları tahsilat ve ödeme işlemleri için yurt içinde yerleşik diğer bankaları, Posta ve Telgraf Teşkilatı AŞ'yi ve yurt içinde yerleşik bankalar aracılığıyla olmak koşuluyla ödeme kuruluşlarını ve elektronik para kuruluşlarını da kullanabilir. Ödeme kuruluşları ve elektronik para kuruluşları, kamu kurumları adına tahsil ettikleri tutarları anlaşma yaptıkları yurt içinde yerleşik bankalarda ilgili kamu kurumu adına açılacak hesaplara işlem yapılan gün içerisinde aktarmak zorundadır. Gerçekleştirilen tahsilat tutarlarının, özel kanunların verdiği yetki kapsamında yapılan düzenlemelerde yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla takip eden iş günü içinde, yurt içinde yerleşik tüm bankalar aracılığıyla kredi kartları ile yapılan tahsilatın ise azami 20 gün içerisinde ilgili kurumun kamu sermayeli bankadaki hesabına aktarılması zorunludur" hükmüne yer verilmiştir.

Buna göre Belediyenin yurt içinde yerleşik tüm bankalar aracılığıyla kredi kartları ile yapılan tahsilatlarının azami 20 gün içerisinde Belediyenin kamu sermayeli bankadaki hesabına aktarılması gerekmektedir.

İdarenin banka kredi kartlarıyla yaptığı tahsilatlar incelendiğinde, bir önceki dönemden 485.079,63 TL'nin devir bakiyesiyle cari yıl olan 2023 yılına aktarıldığı, cari yıl içinde ise kredi kartı ile toplam 58.168.215,69 TL tahsilat yapıldığı görülmektedir. Mevcut uygulama ile kredi kartı ile yapılan tahsilatların tarihi dikkate alınmadan tamamının ay sonunda İdarenin banka hesaplarına aktarıldığı bu sebeple ortalama tahsilat süresinin 30 güne denk geldiği anlaşılmaktadır.

Bu itibarla İdarenin tahsilatlarını değerlendirebilmesi ve kaynaklar üzerinden elde edeceği gelirden mahrum kalmaması için bankalar ile yapmış olduğu kredi kartı tahsilat

sözleşmelerini gözden geçirerek Kamu Haznedarlığı Yönetmeliği ile uyumlu hale getirilmesi ve kredi kartı ile yapılan tahsilatların kamu bankaları hesabına azami 20 gün içerisinde aktarılması sağlanmalıdır.

BULGU 15: Mülkiyeti Büyükşehir Belediyesine Ait Taşınmaz Üzerine Tesis Edilen Üst Hakkından Tahsil Edilemeyen Yüksek Tutarda Birikmiş Alacağıın Bulunması

Mülkiyeti Büyükşehir Belediyesine ait taşınmaz üzerine tesis edilen üst hakkından tahsil edilemeyen yüksek tutarda birikmiş kira alacağıının bulunduğu ve yıllık ciro payından Belediyenin alacağı payın hesaplanmasında esas alınacak olan Yüklenicinin ticari alan ve otoparktaki alt kiracıları ile yaptığı kira sözleşmelerinin bir suretinin Belediyeye gönderilmediği tespit edilmiştir.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Meclisinin 14.01.2015 tarih ve 23 sayılı kararına istinaden, Belediye Encümeninin 26.02.2015 tarihli ve 90 sayılı kararı ile; mülkiyeti Büyükşehir Belediyesine ait 139 ada, 23 nolu parselde kayıtlı taşınmazın, 30 yıl süre ile sınırlı aynı hak tesisi (daimi ve müstakil üst hakkı tesisi) yapılarak aylık 50.000.00 TL' den az olmamak üzere ilk 10 yıl için % 8, ikinci 10 yıl için %10 üçüncü 10 yıl için %13 oranında KDV hariç ciro payı alınmak üzere işletilmesi, süre sonunda üzerindeki müştemilatı ile beraber devir edilmesi işi 2886 sayılı Devlet ihale Kanununun 35'inci maddesinin (a) bendine göre ihale edilmiştir.

Bu çerçevede, Büyükşehir Belediyesi ile yüklenici firma arasında 18.03.2015 tarihli "Taşınmaz Mal Üzerinde Sınırlı Aynı Hak Kurma Suretiyle İşletilmesine Dair Sözleşme" imzalanmıştır.

Ayrıca, Büyükşehir Belediyesi ile yüklenici firma arasında 05.08.2015 tarihli "Üst Hakkı Sözleşmesi" imzalanmış olup, Bu Üst Hakkı Sözleşmesine istinaden firma adına taşınmaza ait tapu kaydına; başlangıç tarihi 05.08.2015 olan 30 yıl süreli Müstakil ve Daimi Nitelikli Olan "Üst (İnşaat) Hakkı" tescil edilmiştir.

Üst hakkının devri konusunda, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 826'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; "Aksi kararlaştırılmış olmadıkça bu hak, devredilebilir ve mirasçılara geçer." denilmekte olup, taraflar arasında düzenlenecek sözleşmede bunun aksinin kararlaştırılarak üst hakkının devrinin önlenmesi mümkün bulunmaktadır.

2886 sayılı Kanun'un "Sözleşmenin Devri" başlıklı 66'ncı maddesinde "*Sözleşme, ita amirinin yazılı izni ile başkasına devredilebilir. Ancak, devir alacaklarda ilk ihaledeki şartlar aranır. İzinsiz devir yapılması halinde, sözleşme bozulur ve müteahhit veya müşteri hakkında*

62 nci madde hükümleri uygulanır.” hükmü yer almaktadır.

Taşınmaz Mal Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Kurma Suretiyle İşletilmesine Dair Sözleşmenin “Sözleşmenin Ekleri” başlıklı 8’inci maddesi "*İhale şartnamesi ve ekindeki bütün belgeler sözleşmenin eki ve ayrılmaz parçası olup, İdare'yi ve Yüklenici'yi bağlar. Ancak sözleşme hükümleri ile ihale şartnamesindeki hükümler arasında çelişkiler olması halinde ihale şartnamesindeki hükümler esas alınır.*" hükmü gereği Taşınmaz Mal Sınırlı Ayni Hak Kurma Şartnamesinin “Özel Hükümler” başlıklı 27’nci maddesi "*Kiracı, İdarenin yazılı izni olmadan kiralanan yeri kısmen veya tamamen başkasına kullanıdramaz veya işgal ettiremez. Kullanma hakkını başkasına devredemez, ortak alamaz, kiraya verilen yeri genişletemez, değiştiremez ve amacı dışında kullanamaz, İDARE'nin izni ile, bu ihale sonucunda aldığı haklarının tamamı veya bir kısmını devir edildiği takdirde, şartnamesi ve sözleşme hükümleri aynen geçerli olacaktır.*" denilmektedir.

Yukarıda açıklanan 2886 sayılı Kanun’un 66’ncı maddesi, Taşınmaz Mal Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Kurma Suretiyle İşletilmesine Dair Sözleşme ve Taşınmaz Mal Sınırlı Ayni Hak Kurma Şartnamesi hükümleri birlikte değerlendirildiğinde “üst hakkının başka bir şirkete devrinin” ancak Büyükşehir Belediyesini izni ile olabileceği anlaşılmaktadır.

Ancak, taraflar arasında imzalanan 05.08.2015 tarihli Üst Hakkı Sözleşmesi’nde, üst hakkının devrine ilişkin herhangi bir düzenlemenin yer olmadığı ve aynı tarihte tapuda düzenlenen resmi senette de üst hakkının devrini sınırlandıran bir hususa yer verilmediği görülmüştür.

Yapılan incelemede, Büyükşehir Belediyesinden izin alınmaksızın söz konusu taşınmaz üzerindeki “üst hakkının” 09.03.2018 tarihinde başka bir firmaya devredildiği, devralan firma tarafından da 30.12.2020 tarihinde bir başka firmaya devredildiği ve devre ilişkin işlemlerin tapu kaydına işlendiği, devir işlemleri gerçekleştirildikten sonra durumun Büyükşehir Belediyesine bildirildiği tespit edilmiştir.

Üst hakkının izinsiz devrinin, 2886 sayılı Kanun’un 66’ncı maddesi ile Taşınmaz Mal Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Kurma Suretiyle İşletilmesine Dair Sözleşme ve Taşınmaz Mal Sınırlı Ayni Hak Kurma Şartnamesi hükümleri ile çeliştiği değerlendirilmektedir.

Taşınmaz Mal Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Kurma Suretiyle İşletilmesine Dair Sözleşme’nin “Sözleşmenin türü ve bedeli” başlıklı 7’nci maddesi uyarınca; sözleşmenin Yüklenici lehine, tapuya 30 yıl süre ile sınırlı ayni hak (daimi ve müstakil üst hakkı) tesisi yapılarak, pay alınmak suretiyle yap-işlet-devret türü sözleşme olduğu, Yüklenicinin işletme cirosundan; 1.yıl ile 10. yıl arası (10 yıl dahil KDV hariç yıllık %8, 11. yıl ile 20.yıl arası (20. yıl dahil) %10, 21. yıl ile 30. yıl arası (30. yıl dahil) KDV hariç yıllık %13 payı İdareye

ödeyeceği belirtilmiştir.

Anılan Sözleşmenin; 13'üncü maddesinde ise “... *Yüklenici Yapı Kullanma İzin Belgesi aramaksızın 21. Aydan itibaren aylık en az 50.000,00- (ellibin) TL kira ödemeye başlayacaktır. 30 yıllık sınırlı aynı hak kullanımı İdarenin alacağı pay aylık 50.000,00-(ellibin) TL'nin altına inemez her yıl sonu Yüklenici kira gelirini İdareye raporlayacak ve gelirden İdarenin alacağı pay, ödenen minimum kira bedelinden fazla ise aradaki fark defaten Ocak ayı ilk 15 (onbeş) günü içerisinde idareye ödenecektir.*” denilmektedir.

26.01.2017 tarih ve 64 sayılı Encümen Kararı ile bahse konu alanda kullanım fonksiyonlarının uygulama imar plan ve plan notları hükmüne göre yeniden düzenlenmesi gerekçesiyle 50.000,00 TL olan aylık kira bedeli 75.000,00 TL olarak belirlenmiş olup, yüklenici firma tarafından da kabul edilmiştir.

Ayrıca, Taşınmaz Mal Sınırlı Aynı Hak Kurma Şartnamesinin “Özel Hükümler” başlıklı 27/k maddesinde; “*Yüklenici ticari alan ve otoparktaki kira sözleşmelerinin bir suretini her yenileme tarihini takip eden 15. Gün içerisinde Emlak İstimlak Daire Başkanlığına gönderecektir.*” hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan incelemede;

- Yüklenici Firmanın, sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmediği, 2018 ve 2020 yıllarında Büyükşehir Belediyesine kısmi kira ödemelerinde bulunduğu, bu itibarla Yüklenici Firma hakkında 30.10.2020 tarihine kadar birikmiş olan kira borçlarının tahsiline ilişkin Şanlıurfa 4. İcra Müdürlüğünde 2020/18167 Esas sayı ile 1.566.649,14 TL tutarında kira alacağı ve 203.802,18 TL tutarında gecikme faizi ile birlikte toplam 1.770.451,32 TL üzerinden icra takibi başlatıldığı, Yüklenici Firmanın itirazı ile durdurulan icra takibine karşı ise Büyükşehir Belediyesi tarafından Şanlıurfa 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde 2021/629 Esas sayı ile açılan itirazın iptali davasının halen devam ettiği,

- Ayrıca, Şubat 2022 - 31.12.2023 dönemi itibarıyla Büyükşehir Belediyesinin üst hakkı sözleşmesi kapsamında geçikme zammı hariç birikmiş alacak tutarının 1.697.119,49 TL olduğu,

- Ciro payının Yüklenici Firmanın alt kiracılara ilişkin Belediyeye sunmuş olduğu veriler üzerinden hesaplandığı, Belediye tarafından defaten istenilmesine rağmen Yüklenici Firmanın söz konusu taşınmazdaki kiracıları ile yapılmış kira bedellerini de içeren kira sözleşmelerinin onaylı suretini Belediyeye göndermediği, bu itibarla yıllık ciro payının gerçek tutarının bilinemediği

hususları tespit edilmiştir.

Taşınmaz Mal Üzerinde Sınırlı Aynı Hak Kurma Suretiyle İşletilmesine Dair Sözleşme

kapsamında; birikmiş kira alacaklarının tahsiline ilişkin dava ve icra takiplerinin titizlikle yurütulmesi ve alacak birikimine sebebiyet verilmeden alacakların tahsil kabiliyetini artırmaya yönelik idari, mali ve hukuki tedbirlerin alınması ile yıllık ciro payının doğru hesaplanabilmesini teminen, Yüklenci Firmadan söz konusu taşınmazdaki kiracıları ile yapılmış kira bedellerini de içeren kira sözleşmelerinin onaylı suretinin alınması gerekmektedir.

T.C. SAYIşTAY BAşKANLIğI
06520 Balgat / ANKARA
Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00
e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr
<https://www.sayistay.gov.tr>

8. EKLER**EK-1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU**

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	Yıl/Yıllar	İdare Tarafından Yapılan İşlem	Açıklama
Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması	2021	Yerine Getirilmedi	Söz konusu durum 2023 yılı Denetim Raporunun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması" başlığıyla bulguya konu edilmiştir.
İdarenin Gelir Tahsilat Oranlarının Düşük Olması	2021	Kısmen Yerine Getirildi	Söz konusu tespiti 2023 yılı Denetim Raporunun "Diğer Bulgular" Bölümünde "Büyükşehir Belediyesi Tarafından İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Verilen İşyerlerinin İlan ve Reklam Vergisi Mükellefiyetinin Bulunmaması" başlığı altında değinilmiştir.
İşçilerin Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullanılmaması	2021	Yerine Getirilmedi	Söz konusu durum 2023 yılı Denetim Raporunun "Diğer Bulgular" Bölümünde "İşçilerin

			Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması” başlığıyla bulguya konu edilmiştir.
Taşınır Mallara İlişkin Dönem Sonu İşlemlerinin Mevzuat Hükümlerine Göre Yürütülmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Söz konusu durum 2023 yılı Denetim Raporunun “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” Bölümünde “Taşınır Mal Yönetim Hesabı İcmal Cetveli ile Bilanço Kayıtları Arasında Tutarsızlık Bulunması” başlığıyla bulguya konu edilmiştir.
Büyükşehir Sınırları İçerisinde Yer Alan Park Alanlarının İhale Yapılmaksızın Ecrimisil Yoluyla İşletmeye Açılması ve İşletilen Alanlar Genişlemesine Rağmen Ecrimisilin Takibinin Yapılmaması	2021	Yerine Getirilmedi	Belediye Meclisi kararları ile Büyükşehir sınırları içerisinde yer alan park alanları içerisindeki tesislerin işletilmesi Belediye Şirketine devredilmiştir. Ayrıca, 2023 yılı Denetim Raporunun "Diğer Bulgular" Bölümünde

			“Büyükşehir Belediyesinin Mülkiyetindeki veya Tasarrufundaki Bazı Taşınmazların Ecrimisil Karşılığı Kullanılması ve Bu Uygulamanın Olağan Bir Taşınmaz Kiralama Yönetimi Şekline Dönüşmüş Olması” başlığıyla bulguya konu edilmiştir.
Belediyeye Tahsisi Yapılan Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Takip Edilmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Söz konusu durum 2023 yılı Denetim Raporunun "Denetim Görüşünün Dayanakları" Bölümünde “Tahsis Edilen ve Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Varlık Hesaplarında İzlenmemesi” başlığıyla bulguya konu edilmiştir.
Belediye Tarafından Kamu Kurumlarına Yapılan Tahsislerin Muhasebe Kayıtlarında Takip Edilmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Söz konusu durum 2023 yılı Denetim Raporunun "Denetim Görüşünün Dayanakları" Bölümünde “Tahsis Edilen ve

			Tahsisli Kullanılan Taşınmazların Varlık Hesaplarında İzlenmemesi” başlığıyla bulguya konu edilmiştir.
Tapuda Kayıtlı Olan Bir Kısım Taşınmazların Muhasebe Kayıtlarında Görünmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Söz konusu durum 2023 yılı Denetim Raporunun "Denetim Görüşünün Dayanakları" Bölümünde “Taşınmazların Kaydına İlişkin İşlemlerin Yerine Getirilmemesi ve Fiili Duruma Göre Muhasebe Kayıtlarının Düzeltilmemesi” başlığıyla bulguya konu edilmiştir.
Taşınmazların Amortisman Hesabı ve Bunlara İlişkin Muhasebe Kayıtlarının Hatalı Yapılması	2021	Yerine Getirilmedi	Söz konusu durum 2023 yılı Denetim Raporunun "Denetim Görüşünün Dayanakları" Bölümünde “Maddi Duran Varlıklara İlişkin Amortisman İşlemlerinin Mevzuata Uygun Olarak Yapılmaması” başlığıyla bulguya konu edilmiştir.